

Život mladih na otoku Hvaru: sociološko istraživanje

Roić, Antonija

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:850869>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**ŽIVOT MLADIH NA OTOKU HVARU
SOCIOLOŠKO ISTRAŽIVANJE**

ANTONIJA ROIĆ

SPLIT, 2022

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTA U SPLITU
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

ŽIVOT MLADIH NA OTOKU HVARU
SOCIOLOŠKO ISTRAŽIVANJE

Mentorica:
Ivanka Buzov

Studentica:
Antonija Roić

Split, 2022. godina

Predgovor i zahvale

Arivojen priko mora,
slušan pismu od vapura
i u sebi nosin sliku,
nad Omišom puče zora.
Bodulka je, razapela jidra.
Gazin sitno, gingola je njidra.
Njoj mahrama pleća krije,
A nožicu kamen topli.
Kamen će je sunce popi pa se topi.

Otoče, otoče lipi moj otoče!
Otoče, otoče volin te otoče!

Čutin da mi restu ruke,
zagrlit ću se sa škojen,
vonjo mirta, arija čista.
Pisma miston rembubaje
a partenca sve je bliže
suza kliže...
Otoče!

- Šo!Mazgoon

Posebna zahvala prof. dr. sc. Ivanki Buzov, na mentorstvu i pomoći te stručnom vođenju kroz proces izrade završnog rada pod naslovom „Život mladih na otoku Hvaru“. Hvala i kolegici L.D. , također na velikom strpljenju.

SADRŽAJ:

UVOD	1-2
1. OSNOVNA OBILJEŽJA OTOKA I OTOČKOG ŽIVOTA	3
1.1. Obilježja otoka Hvara.....	3-4
1.2. Život na otocima.....	4-6
1.3. Dijalekt.....	6-7
2. MLADI	8-9
2.1. Problemi mladih otočana.....	9-11
2.2. Ranija istraživanja problema mladih otočana.....	11
2.3. Obrazovanje.....	12
2.4. Nezaposlenost i zapošljivost	12-13
3. SLOBODNO VRIJEME MLADIH	14-15
3.1. Životni stilovi mladih.....	15-16
3.2. Ranija istraživanja slobodnog vremena mladih otočana.....	16-17
4. KVALITETA ŽIVOTA	18
4.1. Kvalitete života mladih na otocima i ruralnim područjima- ranija istraživanja.....	19-20
4.2. Politika poboljšanja kvalitete života na otocima.....	20-22
4.3. Privrženost mjestu.....	22-23
4.4. Privrženost mladim otoku- ranija istraživanja.....	23
5. METODOLOŠKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA	24
5.1 Metodologija istraživanja.....	24-26
5.2 Online anketa.....	27
6. EMPIRIJSKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA	28-48
7. ZAKLJUČAK	49
8. LITERATURA	50-51
9. METODOLOŠKA I EMPIRIJSKA ARHIVA	52
9.1. Upitnik korišten u istraživanju.....	52-55

9.2 PROTOKOL.....	55-56
9.3 Tablični i grafički prikaz rezultata.....	57-69
SAŽETAK.....	70
SUMMARY.....	71
BILJEŠKE O AUTORICI.....	72

Uvod

Hrvatski otoci zauzimaju više od trećine ukupnog prostora Republike Hrvatske, no unatoč tome, veoma su zanemareni kada su u pitanju znanstvene analize i istraživanja. Posebice što držimo da su otoci su pravo blago i da mogu biti vrlo zanimljiv predmet istraživanja. Svaki otok ima svoje posebne običaje, posebnu priču, povijest i kulturu. Svaki naš otok je specifičan i prepun netaknutih prirodnih ljepota. Iznimno je važno poticati razvoj na svim našim otocima, kako bi mladi na njima bili zadovoljni te kako ih ne bi u toliko velikoj mjeri napuštali. Otoci imaju predispozicije za razne djelatnosti, mladu i aktivnu radnu snagu; ambicioznu i snalažljivu, te ljepotu netaknute prirode koja liječi dušu i tijelo svakome tko kroči na otoke Jadrana.

Ovaj istraživački rad bavi se temama koje su veoma zanemarene, a neizmjerno bitne za razvoj i napredak cijele Republike Hrvatske. Kontekst istraživanja su otoci, a u središtu je otok Hvar, preciznije aspekti kvalitete života na njemu.. Kada kažemo otoci, tada podrazumijevamo i sva mala mjesta i ruralna područja, koja funkcioniraju na sličan način, pa u tom smislu rad i započinjemo naglascima o osnovnim obilježjima otoka i otočnog života.

Život mladih na otoku Hvaru sociološko je istraživanje čiji je glavni cilj ispitati kvalitetu života mladih na otoku Hvaru, u okviru kojeg se bavimo slobodnim vremenom mladih, njihovim obrazovnim aspiracijama, odnosno uvjetima za obrazovna postignuća, njihovim procjenama o privlačnosti/neprivlačnosti života na otoku, doživljaju otočkog identiteta te njihovim planovima za budućnost, ostanku na otoku ili napuštanju otoka. Također, u svezi sa specifičnim karakteristikama otoka cilj je i ispitati stajališta o dijalektu gdje se kao glavno pitanje postavlja smatraju li ga mladi otočani preprekom, ili ga pak doživljavaju kao blago tradicije i simbol svojeg mjesta.

Osim osnovnih obilježja otoka i otočkog života, obilježja otoka Hvara, život u malim sredinama općenito, te dijalekt kao jedno od obilježja identiteta, koji je u svakoj takvoj sredini prisutan predstavljaju polazne istraživačke teme ovoga rada. Fokus teorijskog dijela stavljen je na mlade i njihove probleme, isključivo u malim odvojenim sredinama, gdje su također priloženi i rezultati ranijih istraživanja problema mladih na otocima. Uz to su naglašene i teme obrazovanja i nezaposlenost mladih, kako na otoku, tako i općenito. Također se govori i o slobodnom vremenu mladih kao i o životnim stilovima istih, gdje su jednako tako priloženi rezultati ranijih istraživanja. Rad se, uz to, dotiče i perspektive mladih na otoku, što u dijelu rada sugerira i politiku za poboljšanje kvalitete života na otocima. Na kraju teorijskog dijela

objašnjeno je što je to „privrženost mjestu“ kao pojam, uz priložene rezultate ranijih istraživanja na temu privrženosti mladih svom otoku/mjestu. U metodološkom i empirijskom dijelu rada obrazložen je metodologija izrade istraživanja te definiran instrument, odnosno online anketa, njene prednosti i mane, kao i usporedba sa tradicionalnim načinom provođenja anketnog istraživanja. Nadalje, prikazan je način provođenja istraživanja te su priloženi rezultati istraživanja i njihova interpretacija. U istraživanju je bilo bitno sagledati socioekonomsku i sociodemografsku sliku mladih na ispitivanom području, probleme sa kojima se susreću, razloge za napuštanje tih područja, njihove obrazovne aspiracije i stavovi o napuštanju Hrvatske, zadovoljstvo elementima života na otoku kao i kvalitetu života na istom, njihovo slobodno vrijeme te stavove o dijalektu i privrženosti mladih svome otoku. Rezultati su, u okviru deskriptivne statistike testirani pomoću postavljenih hipoteza, uključujući i testiranje. Metodom online ankete ispitano je 207 ispitanika u dobi od 15-29 godine koji žive, ili imaju prebivalište na području otoka Hvara. U posljednjem poglavlju nalaze se zaključna razmatranja i popis literature, nakon čega slijedi metodološka i empirijska arhiva koja sadrži anketni upitnik i protokol korišten u istraživanju, kao i tablični i grafički prikaz podataka. Na samom kraju rada nalazi se sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku te bilješke o autorici.

1. Osnovna obilježja otoka i otočkog života

Otok je, prema utemeljenoj definiciji, kopno, odnosno dio kopna koje je u potpunosti okruženo morem¹. Hrvatska obala po svojim otocima spada među najrazvedenije na svijetu. Barrowclough (2010) u svojem istraživanju otokâ navodi kako se otoci ne mogu promatrati kao potpuno izolirana područja po pitanju društva i kulture, samo zbog njegove geografske odijeljenosti. Time se može reći da ni jedan hrvatski otok nije toliko udaljen da bi se promatrao kao potpuno izdvojena, izolirana i drugačija zajednica. Oni su i dalje povezani, zahvaljujući napretku tehnologije, poboljšanjem prijevoza, te turizmu i useljavanju, koji na otok donose druge ljude i druge kulture (Barrowclough prema Babić, 2019, 18-19). Tako, na primjer, Podgorelec i Klempić Bogadi (2013) ističu kako su migracije uvelike utjecale na otočku kulturu, koja se s vremenom sve više mijenja, globalizira i modernizira. S druge strane, otočani koji žive na svojim otocima, ali i oni koji žive izvan svoga otoka, čvrsto se drže tradicije, kulture i običaja, te imaju vrlo jake osjećaje pripadnosti i privrženosti svome otoku (Podgorelec i Klempić Bogadi prema Babić, 2019, 8-9). S jedne strane, otok je prostor kojeg, posebno u zimskim danima, karakterizira idiličnost mirnog ritma i ruralnog načina života u kojoj su ljudi prije svega usmjereni na prirodu i poljoprivredu, koja na otoku djelomično predstavlja i način života. Prisutne su i izražene rodbinske i susjedske veze, tradicionalni oblici provođenja slobodnog vremena, važnost zajednice, privrženost mjestu, i slično. S druge strane, u tragovima se javljaju i elementi urbanog načina života, tj. prisutnost nekih urbanih sadržaja kao što su kazalište, teretane i specijalizirane trgovine i supermarketi (Babić, 2019, 19). Svaki naš otok ima specifičan način govora, odnosno dijalekt. Neki ih imaju i po dva ili više. Otoci su mjesta iznimno velikog potencijala za svaku državu, kako zbog turizma i ekonomije, tako i zbog agronomije i kvalitetne domaće proizvodnje.

1.1. Obilježja otoka Hvara

U Hrvatskoj broj otoka, otočića, hridi i grebena iznosi oko 1200, iako ih je samo oko 50 nastanjeno, a otok Hvar, zajedno s Lošinjem, Cresom, Krkom, Rabom, Bračom, Visom, Korčulom i Mljetom spada među najveće otoke Jadrana. Otok Hvar naseljen je od prapovijesti, a tragovi života koje su arheolozi pronašli na njemu sežu čak iz davne 3500. godine pr. Kr. Otok je zapisan u povijest 385/384 godine pr. Kr. kada ga nastanjuju stanovnici otoka Parosa u Egejskom moru te osnivaju svoju koloniju na mjestu današnjeg Starog Grada kojega su

---

¹ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.

Više na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=45874>

nazivali Pharos, što prevedeno s grčkog jezika znači svjetionik. Rimljani kasnije to ime preoblikuju u Pharia, te nakon njih Romani mijenjaju ime u Fara. U srednjem vijeku, suglasnik f zamjenjuje se grupom suglasnika hv te se naziv otoka mijenja u Hvar. Njegovi stanovnici dijalektalno ga nazivaju „For“ ili „Hvor“, a književni oblik „Hvar“ karakterističan je za istočni dio otoka. S obzirom na smještaj, otok Hvar se nalazi na sredini Jadranske obale. Spada pod otoke srednje Dalmacije i dio je Splitsko-dalmatinske županije. Sjeverno od Hvara nalaze se Brač i Šolta te otočići Zečevo i Duga, dok se južno od njega nalaze Pakleni otoci, Vis, Šćedro, Korčula i poluotok Pelješac. Duljina otoka iznosi 72 km, što ga čini najduljim otokom Jadrana, a njegov najširi dio iznosi 10,5 km. Ukupna duljina njegove obale iznosi 254,2 km a čitava površina otoka iznosi 299,7 km², zbog čega se može reći da je prema površini otok Hvar četvrti po veličini u Hrvatskoj. Najviši vrh otoka je sv. Nikola, visok 628 m. Zbog svog karakterističnog izgleda i velikih dubokih uvala, otok je od davnina bio veliko utočište lađama i brodovima, što je otoku pružilo komunikaciju s čitavim svijetom. Službena komunikacija s kopnom, danas se odvija trajektnim linijama iz Starog Grada i mjesta Sućuraj, te katamaranom iz grada Hvara i Jelse, iz koje također postoji i hidroavionska linija. Po pitanju povezanosti naselja, otok je prepun prometnicama i uskih cesta, kako modernih, tako i starih, koje povezuju sva mjesta i naselja (Kalinić, 2016, 12). Otok je prekriven borovom šumom i vinogradima, a klima mu je veoma ugodna tijekom cijele godine. Najvažnija tradicijska grana mu je poljoprivreda, a od kultura su najznačajnije vinova loza, maslina, smokva, limun, naranča, lavanda i kadulja. Stočarstvo se smatra sporednim zanimanjem, dok mu je ribolov dopunsko zanimanje i mnogima na otoku vrsta hobija (Smoljanović i dr., 1999, 321). Među naseljima se ističu gradovi Hvar, kao najveće mjesto na otoku i Stari Grad sa svojim povijesnim bogatstvom i velikom kulturnom baštinom, te općina Jelsa; poznata po velikoj turističkoj posjećenosti (Njegač i dr. prema Leburčić i dr., 2014, 6).

1.2. Život na otocima

Kada se govori o životu na otoku, može se reći da stanovnici na njemu žive specifičnim načinom života, te da ga određuje život na jedinstvenom prostoru. Podgorelec (2008) ističe kako svaki otok živi prema svojim različitim običajima, određenjima i zakonitostima, te kako svaki otok ima određene unutarnje procese i probleme koji su određeni raznim povijesno-geografskim čimbenicima. Također napominje i nemoć stanovnika otoka da prevladaju uvjete koje je priroda za njih postavila (Podgorelec, 2008, 13). Uz sve pogodne čimbenike i zamišljanja života na otoku kao idiličnog i skladnog, valja istaknuti kako se otočka

svakodnevnica i njegove zajednice svakodnevno susreću s raznim problemima i ograničavanjima.

Često se ističe kako su otoci poseban svijet običaja, povijesti, gospodarstva i kulture, ali isto tako i posebnog načina življenja (Šimunović prema Babić, 2019, 18). Babić navodi kako roditi se i živjeti na otoku predstavlja iskazivanje tradicionalnih zakona i obaveza koje pripadaju lokalnoj zajednici. Promjene su veoma rijetke, pa tako pojedinac ili radikalac koji želi nešto napraviti i promijeniti u svome životu uglavnom mora isti taj otok napustiti. U malim otočkim zajednicama, već i prije rođenja, odnosno za vrijeme majčine trudnoće, cijela zajednica zna da se očekuje prinova. Nju već cijelo mjesto poznaje, s obzirom na to da poznaje i cijelu njenu užu i širu obitelj, kao i njenu povijest. Godišta su na otoku također vrlo bitna, kao i datumi koji se povezuju s bitnim svecima. Na otoku čak postoji i običaj da se generacije rođene istog godišta učestalo sastaju, iako je većina njih već davno napustila otok. Sastajanja se zbog toga najčešće odvijaju u ljetnom razdoblju, kada i oni koji su iselili dolaze na svoj rodni otok na odmor. Takav običaj vrlo je cijenjen, te se može reći da ljudi na otoku sa svojim generacijama ostaju u dodiru od rođenja pa do kraja života. Nakon rođenja djeteta, u njegovoj ga se najranijoj mladosti polako upućuje u uloge koje su mu namijenjene u daljnjem životu, odnosno u budućnosti. Za razliku od mladih iz urbanog područja, mladi otočani prilično rano ulaze u svijet odraslih. Sklapanje brakova također se odvija prilično rano, kao i rad, koji djeca u ljetnim mjesecima u vrhuncu sezone započinju već s 13 godina (Babić i dr., 2004, 256-257). S obzirom na tako rani susret s radom i radnim navikama, mladi se na otoku i osamostaljuju ranije od mladih u urbanim područjima, te ranije počinju ovisiti sami o sebi.

Ranijih su stoljeća veze s kopnom bile iznimno slabije, a na otocima su uglavnom prevladavali poljoprivreda i ribarstvo. Iz tako posebnog otočkog ekosistema nastalo je i posebno otočko gospodarstvo, mentalitet, kao i stil života uopće (Starc, 1992, 116). Ta posebnost se očituje i u svezi, kako Cifrić ističe, sa svijetom svijet simbola, odnosno pojmom koji identificira vrijednost širih zajednica koje su raznolike i između kojih su postojale razlike u tradiciji, običajima, strukturi i kulturi rada, čak i ako su bile prostorno blizu i obilježavaju svijet tragova zajedničkih simbola i vjerovanja, koji se povijesno istražuju putem slika, znakova, gesta, plesa, pa su stoga razumljivi unutar dotične kulture, najčešće u folkloru. Jedan od najvažnijih simbola na našim otocima jest dijalekt, odnosno način govora, koji je različit kako od otoka do otoka, tako i od mjesta do mjesta, što ga čini još posebnijim i značajnijim.

Moglo bi se sa sigurnošću reći da se na svakom otoku odvija poseban način života, pa bih stoga kao glavno obilježje otočkog života navela borbu sa specifičnim životnim preprekama. Ljudi prevladavaju prirodno postavljene uvjete i snalaze se na sve moguće načine kako bi ispravili nedostatke i probleme otočkog života. S druge strane, njeguju otočku tradiciju i običaje, njeguju međuljudske odnose i funkcioniraju u zajednicama, kako bi i onaj zimski pusti period učinili ugodnim i funkcionalnim.

1.3 Dijalekt

Dijalekt je pojam kojim se označava govor skupine ljudi na određenom području. Dijalektne razlike nastaju uglavnom zbog fizičkih, državnih, ekonomskih, kulturnih, vjerskih, političkih, ideološki, etničkih i drugih razdvajanja. Na njihovo smanjivanje, ili čak potpuno izumiranje, utječu nejezične pojave i procesi poput razvoja prometa, migracija, organiziranosti školskih sustava, promicanja standardnog jezika i sl. Dijalekt se definira povijesno (u vremenu), geografski (u fizičkom prostoru) i društveno (u socijalnom prostoru). Hrvatski je jezik po pitanju dijalekta veoma raščlanjen te da se dijeli na tri velika narječja – štokavsko, kajkavsko i čakavsko, ali i na puno više dijalekata i bezbroj govora. Hrvatski standardni jezik zasnovan je na štokavskom narječju, uz mali utjecaj čakavskoga i kajkavskoga narječja. (Kapović, 2006, 1). Svaki je govor na svoj način poseban i svaki govor simbol je starine i tradicije. Jedan od najvažnijih obilježja dijalekta je identitet; dijalekt označava pripadnost nekom mjestu i zajednici, baš kao i jezik. Može se također reći da dijalekt ima utjecaj na privrženost nekom mjestu (Kapović, 2006, 3-4).

Na otoku Hvaru postoje dvije skupine dijalekata; čakavski i štokavski. Čakavski govori pretežno su rasprostranjeni na jadranskoj obali i otocima, dok u Lici čak prodiru duboko u kopno, ipak, čakavskom skupinom dijalekata danas se više ne govori na svim područjima čakavskog narječja (Brozović, 1998, 15). Štokavski je govor najrašireniji govor hrvatskog jezika koji je poslužio kao temelj za stvaranje hrvatskog standardnog jezika tijekom devetnaestoga stoljeća. Razlog tome je upravo taj što je bio rasprostranjen na najviše područja (Adembegović, 2016, 24). Čakavskim dijalektom govore „starosjedioci“ sa zapadnog dijela otoka, dok štokavskim govore stanovnici istočnog dijela otoka (Sućuraj), odnosno doseljenici s prostora Neretve, Makarske i Hercegovine (Sujoldžić i dr., 1982, 198). Unutar svake od tih skupina postoji još velik broj različitih dijalekata. Svaki grad, svaka općina i svako selo razvijaju specifičan način govora. Mladi na otocima već u najranijim danima uče svoj dijalekt. Govore ga u obitelji, s prijateljima i vršnjacima, te u osnovnoj i srednjoj školi (ako je upišu na otoku). Kada napuste otok, zbog daljnjeg školovanja ili iz nekih drugih razloga, mladi koji su

odrasli u okruženju dijalekata, postaju prisiljeni govoriti književnim jezikom. Može se reći da dijalekt predstavlja simbol nekog mjesta, kao i cijelog područja. Ljudi po njemu mogu jednostavno prepoznati odakle netko dolazi, a korisnici istog dijalekta veoma su njime povezani.

2. Mladi

Mladi kao društvena skupina zajedno objedinjuju populaciju u dobi od 15. do 30. godine života te se smatraju najraznovrsnijom društvenom skupinom. Njihove se potrebe, problemi i društveni položaj razlikuju od mjesta do mjesta, isto kao i od generacije do generacije. Može se reći da su mladi oni koji su nositelji promjena, kao i najzanimljivija dobna skupina za promatranje i istraživanje. Promatranje ove dobne skupine podudara se s nizom društvenih područja poput obrazovanja, politike, obitelji, medija, kultura, zapošljavanja... a također uključuje i znanstvena područja poput sociologije, psihologije, prava, politologije, ekonomije, medicine, medijske kulture i još mnogih drugih (Gabriel prema Ilišin i Spajić Vrkaš, 2017, 11-12). Promatranje mladih svakako je bitno u svim područjima, jer nam ono osim što pomaže u sagledavanju cjelokupnog stanja društva, daje i pogled na njegovu perspektivu.

Razdoblje mladosti obilježava se kao promjenjivo i dinamično razdoblje na prijelazu iz djetinjstva u odraslu dob. Kada se govori o razumijevanju mladih možemo reći da se govori o razumijevanju cjelokupnog društva odnosno cjelokupnog stanja u društvu. Iako mladi svoju osobnost grade socijalizacijom kroz cijeli život, zasigurno je u ovom prijelaznom razdoblju to od najveće važnosti. Postoji nekoliko čimbenika socijalizacije, a to su obitelj, škola, grupa vršnjaka, masovni mediji te ostali čimbenici; sve grupe u kojima sudjelujemo prenose norme, vrijednosti, stavove, mišljenja. To uključuje religijske organizacije i grupe, vojsku, rekreacijske klubove, društvene pokrete (Fanuko prema Leburić i dr., 2014, 19-20).

U današnjem vremenu živimo u društvu nesigurnosti i društvu rizika pri čemu mladi postaju posebno ranjiva skupina, s obzirom na to da ovovremeno življenje nosi sa sobom niz izazova i ne baš najboljih okolnosti. Integracija mladih u društvo često je obilježena specifičnim problemima, na koje mladi, a tako i društvo, različito reagiraju. Mladi spadaju u onaj segment populacije koji je uvelike važan za opstanak svakog društva, pa tako i za njegov razvoj (Ilišin i Radin, 2007, 9). U isto vrijeme, mladi spadaju u vrlo ranjiv segment populacije, a razlog tome su prije svega promjene koje se događaju u cijelom svijetu, koje pak najviše pogađaju upravo njih. Glavni razlog ovom problemu je taj što se od mladih u tom prijelaznom razdoblju očekuje socijalna integracija te preuzimanje društvenih uloga, a proces integracije u današnjem dobu veoma je složen, što često dovodi do toga da se mladi distanciraju od društva, padaju u stanje depresije, straha, bezvoljnosti i nesigurnosti. Zbog toga se mladi često znaju doživljavati neprijateljskim, te na buntovan način izražavaju neslaganje sa svijetom (Furlong i Cartmel prema Ilišin i Radin, 2007, 17). Furlong i Cartmel također navode kako su se životna

iskustva mladih u modernim društvima značajno promijenila. Te promjene prema njima utječu na odnose s obitelji i prijateljima, na iskustva u obrazovanju i na tržištu rada, na slobodno vrijeme i način života, te nesposobnost da se etabliraju kao neovisni mladi i odrasli. Mnoge od ovih promjena posljedica su prestrukturiranja tržišta rada, povećane potražnje za obrazovanim radnicima, fleksibilnim praksama zapošljavanja i socijalnih politika koje su produžile razdoblje u kojem mladi ostaju ovisni o svojim obiteljima. Kao posljedica ovih promjena, mladi ljudi danas moraju pregovarati o nizu rizika koji su njihovim roditeljima uglavnom bili nepoznati (Furlong i Cartmel, 2007, 1).

Mladi na otoku susreću se s problemima i pitanjima o kojima možda mladi na kopnu i u urbanim područjima u tom razdoblju ni ne razmišljaju; nemogućnost daljnjeg školovanja kod kuće, mali izbor škola, nemogućnost upisivanja fakulteta kod kuće, nemogućnost gradnje karijere, loš utjecaj društva, višak slobodnog vremena, mali izbor sportskih i zabavnih aktivnosti.... Kada se na sve ove segmente doda život na odvojenom prostoru, izoliranom od kopna, svakodnevica postaje još složeniji splet okolnosti i zahtjeva za ovu populaciju (Leburić i dr., 2014, 19).

2.1 Problemi mladih otočana

Hrvatske otoke neki ljudi percipiraju jednostavno kao dijelove kopna koji su okruženi morem. Nekima ti otoci djeluju dosadni, zaostali i prilično beživotni, pogotovo u monotonim zimskim danima, odnosno onda kada nema sezone i turista. S druge strane, neki ih pak doživljavaju kao izuzetna i idilična mjesta, mjesta za odmor i opuštanje, kao i mjesta netaknute prirode i netaknutog okruženja. Ipak, ti se otoci svakodnevno susreću s raznim problemima kao što su starenje stanovništva i iseljavanje mlade, obrazovane i radno aktivne populacije, što svakako stvara brigu za budućnost otoka. Osim toga, malobrojno stanovništvo otoka razvija drugačiji način života i drugačiji sadržaj življenja koji je uvelike drugačiji od urbanog načina življenja (Leburić i dr., 2014, 8). S obzirom na djelovanje prirode, odnosno klime i prostora na način života, moglo bi se reći da živjeti na otoku znači živjeti prilagođeno uvjetima koje je postavila priroda (Smoljanović i dr. prema Leburić i dr., 2014, 5). Hrvatski otoci, dakle, osim što su posebni i bogati prirodnim ljepotama, demografski su i sociološki jedan od najugroženijih prostora koji su zahvaćeni starenjem (Podgorelec, 2008, 13).

Uz socijalne i ekonomske probleme te negativne učinke ekonomske krize, glavni problemi hrvatskih otoka jesu nepovoljna demografska kretanja, odnosno nizak natalitet, starenje stanovništva, iseljavanje, zatim nedovoljna prometna povezanost s kopnom i drugim

otocima te gospodarska stagnacija (Lajić i dr. prema Babić, 2019, 17). Jedan od faktora koji ograničava razvoj otoka jest i sama otočnost, koju utvrđuju tri varijable: veličina otoka, udaljenost od kopna i intenzitet kontakata i razmjena otočne s ne otočkim zajednicama (Clark prema Babić, 2019, 17). Drugi faktor u ograničavanju razvoja je demografsko stanje, tj. smanjenje stanovništva, osobito mladih i radno sposobnih i aktivnih pojedinaca (Lajić i dr. prema Babić, 2019, 17).

Razdoblje mladosti obilježava se kao promjenjivo i dinamično razdoblje na prijelazu iz djetinjstva u odraslu dob. Nesigurno je i u nekim trenucima veoma burno, a kada se na sve to doda i prostorna izoliranost, izazov odrastanja, sazrijevanja i donošenja odluka postaje još veći (Leburić i dr., 2014, 19). Mladi su na otoku, kako ističe Podgorelec, uglavnom prepušteni sami sebi i svojim roditeljima, jer razni čimbenici, poput geografske izoliranosti, tradicionalnog otočkog načina života te nedostatka raznih obrazovnih, zabavnih i sportskih aktivnosti, onemogućuju i dodatno otežavaju njihov optimalan razvoj (Podgorelec prema Babić, 2019, 4). Život na otoku zasigurno je zahtjevniji od života na kopnu, stoga je jasno zašto su mladi nesigurniji kod pitanja globalnih trendova kao što su nezaposlenost, promjena tržišta rada, izgradnja poslovne karijere, sve veća ovisnost o roditeljima i mnogi drugi. (Ilišin i dr. prema Babić, 2019, 17). Uz sva ta pitanja, mladi se nose i sa svakodnevnim poteškoćama poput osjećaja usamljenosti, ograničenosti kod obrazovnih mogućnosti, daljnjeg usavršavanja i izbora pri zapošljavanju, konzervativnosti zajednice oko njih i dr. (Babić, 2019, 17).

Mogućnosti koje mladim otočanima stoje na raspolaganju, ograničene su raznim okolnostima; društvenim, ekonomskim pa čak i osobnim. Cote (2002) navodi kako su mladi najviše ograničeni po pitanju dostupnosti resursa koji su im potrebni (Cote prema Babić, 2019, 4), pa stoga Babić ističe kako unatoč tome što su im pružene neke minimalne pogodnosti poput osnovnih institucija i javnih usluga, osnovne liječničke skrbi, osnovnog obrazovanja, osnovnih trgovina i komunikacijskih usluga, mladi otočani svakako nisu u idealnom položaju kada se govori o izboru poslova, obrazovanja te sportskih, zabavnih, kulturnih i društvenih sadržaja. Također mladi imaju vrlo oskudan izbor i kod odlazaka u trgovine, kod odabira odjeće, obuće, knjiga i svega ostalog, zbog čega se ne smije izostaviti svakodnevna putovanja zbog nabavljanja povoljnije i veće količine istih (Babić, 2019, 4). Po pitanju povezanosti otoka Hvara s kopnom, službena komunikacija danas se odvija trajektnim linijama iz Starog Grada i mjesta Sućuraj, te katamaranima iz grada Hvara i Jelse, iz koje također postoji i hidroavionska linija. Po pitanju povezanosti naselja, otok je prepun prometnica i uskih cesta, kako modernih, tako i starih, koje povezuju sva mjesta i naselja (Kalinić, 2016, 12). Udaljenost između glavne

luke (Stari Grad) i grada Splita iznosi 46 km, odnosno 29 kopnenih milja, a vožnja trajektom traje dva do dva i pol sata. Što se tiče prijevoza i obrazovanja, djeci su pružene autobusne linije koje voze više puta dnevno, po svim mjestima, te ih voze u školu i kući. Dodatne poteškoće otočanima stvara slaba medicinska zaštita, pogotovo u slučaju prometnih nesreća, zbog nedostatnih hitnih intervencija i slično (Bačić, 2003, 142-145). Loša povezanost stvara probleme kod hitnih intervencija, porođaja i ostalih hitnih slučajeva. U hitnim slučajevima, stradalog do kopna prenose helikopterom, dok kod blažih ozljeda oboljeli mora prvo čekati prvu sljedeću trajektnu liniju te nakon toga ozlijeđen putuje okvirno dva sata.

2.2 Ranija istraživanja o problemima mladih otočana

Prema istraživanjima mladih otočana iz 2008., Leburic i suradnice došle su do rezultata koji ukazuju da najveći problem mladim otočanima predstavlja nedostatak slobodnih aktivnosti (74,5%), slab izbor mjesta za izlaske (74,5%), te nedostatak privatnosti (75,5%) što je karakteristično za mala mjesta i sredine, kao i ruralna područja. Nedostatak privatnosti teško je riješiti s obzirom na to da su otoci iznimno male sredine u kojima svatko svakoga poznaje, stanovništvo je još uvijek primitivno, te je ljudima prije svega dosadno. U istraživanju iz 2010. glavnim se problemom pokazao nedostatak mjesta za izlaske, za što se u njihovom istraživanju izjasnilo čak 77% ispitanika. Mladi na otocima nisu u mogućnosti aktivno se baviti širokim spektrom sportova te u istima napredovati, kao što je to moguće na kopnu i u urbanim područjima. Na drugom je mjestu nedostatak privatnosti, odnosno, zadiranje u privatnost drugih ljudi (74,4%). Za problem nezaposlenosti i nedostatak slobodnih aktivnosti izjasnilo se njih 71%. Iza toga slijede nemogućnost školovanja (66,4%), previše slobodnog vremena (65,8%) te loš utjecaj vršnjaka i prijatelja (46%) (Leburic i dr., 2014, 28).

Istraživanje Babić, Lajić i Podgorelec iz 2004. rezultiralo je sličnim podacima. U najvećoj je mjeri problem odlazak mladih s otoka, a nakon toga nedostatak kulturno-zabavnih sadržaja. Ispitanici su kao nedostatke naveli i udaljenost od kopna, kao i lošu prometnu povezanost, ali kao problem na svome otoku navode i skupoću (Babić i dr., 2004, 265-267).

Dakle, društveni problemi mladih otočana su prije svega nedostatak sadržaja (zabavnih i sportskih aktivnosti), što rezultira dosadom i neiskorištenim slobodnim vremenom, te zadiranjem drugih u vlastitu privatnost i vlastite živote. Nadalje, veliki su problemi i nemogućnost daljnjeg školovanja na otocima, kao i nezaposlenost što opet rezultira napuštanjem otoka.

2.3 Obrazovanje

Obrazovanje i osposobljavanje mladih za život danas je znatno bitnije nego što je to ranije bilo te je usko povezano s tržištem rada. Prema Ilišin i Radin, od obrazovanja se prije svega očekuje doprinos ekonomskom razvoju društva, odnosno, očekuje se da pojedinca učini sposobnim samostalnoj egzistenciji te ga učini radnom snagom određenih kvalifikacija, što je nužno za reprodukciju već postojećeg društvenog sistema (Ilišin i Radin, 2002, 216). Kod istraživanja stavova mladih o obrazovanju pokazalo se kako mladi u Hrvatskoj na njega gledaju kao na sredstvo koje pridonosi njihovoj izgradnji i osobnom razvoju. Razmatrajući stavove mladih u cjelini, mladi su svjesni da obrazovanje ne rješava njihove životne probleme, te da u društvu nije dovoljno cijenjeno već postoje drugi čimbenici koji utječu na ekonomski i društveni položaj pojedinca i njegovo napredovanje u životu (Ilišin i Radin, 2002, 206-216).

Na otoku Hvaru mladima je pruženo osnovno obrazovanje; vrtići, osnovne škole i srednje škole, koje mladima čak i nude mogućnost izbora. Osim opće gimnazije, na otoku su srednje škole uglavnom usmjerene na bavljenje turizmom i ugostiteljstvom, kuharstvom i agronomijom. Nakon završetka srednje škole, ukoliko žele nastaviti školovanje, upisati fakultete ili otići na osposobljavanja, mladi uglavnom moraju napustiti svoj otok. U istraživanjima stavova mladih o mogućnostima obrazovanja na otoku Hvaru, odnosno, o mogućnostima daljnjeg školovanja, čak 82,2 % mladih izjavilo je kako ta mogućnost ne postoji. (Leburić i dr., 2014, 26). Dakle, na otoku je izbor srednjih škola poprilično oskudan dok fakulteti i više škole uopće ne postoje. Ukoliko mladi imaju visoke obrazovne aspiracije, velika je vjerojatnost da će barem privremeno morati napustiti svoj otok.

2.4 Nezaposlenost i zapošljivost

Nezaposlenost se smatra najvećim problemom mladih, ali i u Hrvatskoj općenito, a najznačajniji razlog nepotpune socijalne integracije mladih proizlazi i iz procesa njihovog zadržavanja u statusu nezaposlenih osoba (Ilišin i Radin, 2002, 219). Naime, mladi se na otocima susreću s raznim problemima prilikom zapošljavanja; ograničene prometne veze, udaljenost od kopna, usmjerenost ekonomije isključivo na turizam, ograničenje pri izboru obrazovanja. Uz sve to, tu je još i tradicionalni otočki način života koji se odvija u strogo definiranim i ne baš lako promjenjivim socijalnim, političkim i ekonomskim okolnostima. Mladi otočani uglavnom ovise o sezoni koja u prosjeku traje tri do četiri mjeseca. Nakon toga, zima kao da traje čitavu vječnost, a izbor pri zapošljavanju ili bilo kakvom osposobljavanju veoma je oskudan. Prema istraživanju Babić (2019), najviše je mladih otočana zaposleno u uslužnim sektorima, odnosno, najveći udio prema strukturi i ukupnim prihodima zauzimaju

turizam i uslužne djelatnosti koje su s njime povezane; iznajmljivanje smještaja te priprema ili posluživanje hrane, odnosno konobarenje (Babić, 2019, 21). Pored toga, mladi posao započinju prilično rano, čak i s 14 godina, naročito u ljetnim razdobljima kada turizam cvjeta. Unatoč tome, u istraživanju Leburić i suradnika ispostavilo se da čak 77,2% mladih nezaposlenost smatra problemom na svome otoku (Leburić i dr., 2014, 27). To može ukazati na činjenicu da na otoku ima mogućnosti zaposlenja, ali te su mogućnosti usko ograničene na nekoliko sektora i na ograničeno razdoblje u godini, pa stoga mladi koji imaju drugačije vizije i planove, a žele živjeti na svom otoku, neće raditi ono što zapravo žele. To se povezuje sa šansom koja se mladima pruža na otocima, a to je da rade za vrijeme ljetnog razdoblja kada se može pronaći bilo kakav posao, naravno isključivo u ugostiteljstvu i turizmu. Mladima to omogućuje rad tijekom srednje škole i fakulteta kako bi imali vlastiti džeparac zimi i mogli si priuštiti daljnje obrazovanje izvan otoka.

3. Slobodno vrijeme mladih

Slobodno se vrijeme, za razliku od vremena rada, smatra vremenom kada smo oslobođeni obaveza i svih radnih obaveza. To je vrijeme kada se posvećujemo našem „istinskom“ ja. Kada govorimo o slobodnom vremenu mladih, Uttitz smatra kako postoje tri dimenzije aktivnosti koje se mogu tumačiti kao stilovi slobodnog vremena; slobodno vrijeme usmjereno na obrazovanje i izobrazbu, slobodno vrijeme usmjereno na sport i sportske aktivnosti te slobodno vrijeme usmjereno na obitelj (Uttitz prema Bagarić i Miliša, 2012, 94-95).

Slobodno vrijeme djece pod stalnim je nadzorom njihovih roditelja, što se odrastanjem mijenja jer taj nadzor polako popušta, a aktivnosti kojima se mladi bave proširuju se i postaju znatno bogatije. Stoga se može zaključiti kako slobodno vrijeme daje prostor za razvoj osobnosti, ali isto tako može biti rizični čimbenik kod pojave neprihvatljivih ili devijantnih oblika ponašanja (Arbunić, 2006, 147). Slobodno vrijeme zasnovano je na osjećaju ugone i neugode vezanom za aktivnosti koje se u vremenu događaju. Javlja se u ranom dobu čovjekova života, a čovjek je ipak hedonističko biće, pa je dozvoljeno reći da slobodno vrijeme voli iskoristiti tako da se u njemu uživa (Ilišin prema Arbunić, 2006, 148).

Arbunić ističe dvije skupine definicija slobodnog vremena. Prva skupina karakterizira slobodno vrijeme kao vrijeme u kojemu je osoba oslobođena svih radnih obaveza - rada, školovanja i učenja. Osnova takvog slobodnog vremena prije svega je rekreacija i odmor (Sternheim i dr. prema Arbunić, 2006, 148). Drugu skupinu karakterizira slobodno vrijeme kao vrijeme koje je oslobođeno od svih obaveza koje ne pripadaju svijetu rada ali koje ne predstavljaju slobodan izbor već nužnosti. Osnova takvog slobodnog vremena jest ta da osoba njime sama raspolaže (Kluth i dr. prema Arbunić, 2006, 148).

Istraživanja slobodnog vremena su pokazala kako se slobodno vrijeme mladih razlikuje od slobodnog vremena odraslih, prije svega zbog funkcija koje obje populacije moraju ispunjavati u svome životu. Stoga se navodi kako mladi imaju prilično više slobodnog vremena naspram odraslih (Larson i Verma prema Arbunić, 2006, 149), te kako slobodno vrijeme mladih ovisi o odraslima, socijalno i ekonomski (Lesourne prema Arbunić, 2006, 149). S obzirom na ovisnost o odraslima, njihovo vrijeme se također i kontrolira, ali se isto tako i stvara pojava neželjenog oblika ponašanja tijekom slobodnog vremena. Može se reći da slobodno vrijeme mladih ima kako odgojnu, tako i obrazovnu ulogu te da sukladno tome, mora biti specifično organizirano (Previšić i Plenković prema Arbunić, 2006, 149). U istraživanju

slobodnog vremena djece otoka Hvara, Arbunić je utvrdio kako na njihovo slobodno vrijeme uglavnom utječe prostor, dob djece te vrijeme i doba dana (Arbunić, 2006, 147).

Mladi su na otoku uglavnom ograničeni i po pitanju provođenja slobodnog vremena, te nemaju toliko izbora kao što je to slučaj kod mladih na kopnu i u gradovima. Dijete na otoku nije u mogućnosti imati bilo koji hobi. Dijete na otoku primorano je odabrati hobi koji mu se na njegovom otoku nudi i koji mu je dostupan. Za sve ostalo, naravno, treba otići iz svog mjesta na kopno gdje mu se nudi sve ono što želi. Većina njih, što nije slučaj samo na otocima, već i u cijeloj Dalmaciji, pa čak i Hrvatskoj, svoje slobodno vrijeme provodi u kafiću. Najčešće ss društvom, odnosno prijateljima. S obzirom na jake rodbinske veze i privrženost obitelji, mladi otočani dosta vremena posvećuju svojoj obitelji, susjedima, poznanicima, kao i mještanima i sumještanima. Ipak, velika prednost otoka je što se slobodno vrijeme može uvijek iskoristiti u prirodi; rekreativno ili radeći u polju. Na rad u polju većina mladih gleda kao na obavezu, s obzirom na to da mnogim obiteljima taj isti rad donosi hranu i novac. Mladi na otoku boravak u prirodi često zamjenjuju za sport, što je u većini slučaj kod ženske populacije, zbog nedostatka mogućnosti organiziranja javnih sadržaja za iste. Mladi svoje slobodno vrijeme vole provoditi i na moru; većina ih ima vlastiti brod pa se tako ide u ribolov, u lov na lignje, pa čak i na ronjenje. Slobodno je vrijeme na otoku mnogo kvalitetnije za vrijeme toplih i ljetnih dana; tada je mladima dostupno više sadržaja nego u zimskom periodu te su im otvorene mnoge mogućnosti za rad, kao i za zabavljanje. Uz to, otoci su prepuni predivnih netaknutih plaža i uvala gdje se slobodno vrijeme provodi potpuno kvalitetno, uz plivanje i uživanje na moru.

3.1 Životni stilovi mladih

U novijoj sociološkoj literaturi i istraživanjima životnih stilova mladih, Tomić-Koludrović (2008) navodi kako životni stilovi obuhvaćaju ponašanje, orijentaciju i resurse. Promjenjivost životnih stilova potiču procesi globalizacije, tehnološki napredak, pojava novih medija i individualizacija „što pridonose radikalnim i brzim promjenama načina života” (Tomić-Koludrović i Leburić prema Bagarić i Miliša, 2012, 81) „Cjelokupno ponašanje pojedinca temelji se na njegovu stilu života: on percipira, uči i pamti ono što je u skladu s njegovim stilom. Stil života oblikuje se već u djetinjstvu“ (Burton prema Bagarić i Miliša, 2012, 81-82). Rasprave o životnom stilu javljaju se još od 1992. godine kada je R. Shields svoju zbirku eseja nazvao „Kupovina životnog stila” (Chaney prema Bagarić i Miliša, 2012, 81). Ipak, rasprave o različitosti životnih stilova, odnosno, rasprave o načinima vođenja života, javljaju se još kod Veblena i njegove dokoličarske klase, kako i kod Webera, koji tumači kako je društvo osim ekonomski, stratificirano i prema statusima (Bagarić i Miliša, 2012, 81).

Životni stil se, prema Jensen (2007), analizira unutar četiri okvira:

1. Globalnog – u kojem se životni stil promatra i definira na području sveukupne globalne potrošnje
2. Strukturalno-nacionalnog – u kojem se životni stil definira kroz potrošnju između nacija
3. Pozicijsko-supkulturnog – u kojem je životni stil pod utjecajem čimbenika socijalizacije; škole, obitelji, prijatelja i vršnjaka, platformi...
4. Individualnog – u kojem je životni stil koncept osobnog identiteta, a izražava se kroz navike i svakodnevicu pojedinca (Jansen Matić- Tandarić, 2021, 7).

Prema Tomić-Koludrović i Leburić, u Hrvatskoj postoji šest vrsta životnih stilova kod mladih: hedonističko- intelektualni (karakteriziraju ga samosvjesnost i sigurnost te usmjerenost elitnoj kulturi), dominantno- šminkerski (identitet dominantnosti te usmjerenost prema sportu u slobodnom vremenu), površno- društveni (prevladava društvenost te aktivno provođenje slobodnog vremena), tradicionalno- obiteljski (prevladava suzdržanost te obiteljsko-konvencionalno provođenje slobodnog vremena), društveno- svjesni (subjektna orijentacija identiteta te komunikacija i usmjerenost na obitelj kao način provođenja slobodnog vremena) i dokoličarsko- šminkerski (gdje prevladavaju ekskluzivnost i dokolica) (Tomić-Koludrović i Leburić, 2001, 206).

Kao što je već ranije rečeno, otok ne treba gledati kao potpuno izolirano mjesto, jer s obzirom na napredak tehnologije i sve veći multikulturalizam širom svijeta, tako su i na otoku prisutne mnoge kulture i trendovi, te velik broj životnih stilova. Mladi nisu u zaostatku po pitanju mladih iz urbanih područja jer svi imaju internet i društvene mreže te su stoga u trendu sa svim trenutnim događanjima.

3.2 Ranija istraživanja slobodnog vremena mladih otočana

S obzirom na dostupno sveobuhvatnu analizu istraživanja o mladima na otoku Hvaru Anči Leburić i suradnika iz 2014. godine ovdje ćemo dati pregled upravo tog istraživanja, gdje se uspoređuju podaci istraživanja iz 2008. i 2010. godine, te se zaključuje da su mladi na otoku Hvaru zasigurno ograničeni po pitanju slobodnog vremena za razliku od mladih koji dolaze iz urbanih područja, kojima kopnena izoliranost ne postavlja granice. Prema rezultatima iz 2008. godine mladi s Hvara, Brača i Korčule najviše vremena provode u kafićima (33,1%), dok nakon toga ispred televizora (31%). Takav podatak ne čudi jer je u suvremenom društvu medij glavni faktor koji utječe na formiranje života i životnih stilova mladih, ali je i pun

manipulativnih sadržaja. Na trećem mjestu provođenja slobodnog vremena mladih nalazi se boravak u prirodi (29,7%). Mladi boravak u prirodi zamjenjuju sportskim i slobodnim aktivnostima koje su im uskraćene, pogotovo ženskom dijelu populacije. Kazalište i kino uvelike su zanemareni, no to može značiti i nedostupnost istih. Njih 37,2% u slobodno se vrijeme druži s prijateljima i vršnjacima, 22,8% obavlja kućanske poslove, a 15,9% bavi se sportom. Nakon toga slijede poslovi oko kuće i u polju, te čitanje i plesanje. Također mali postotak mladih koji se bave sportskim sadržajima može se povezati s nedostatkom i nedostupnošću istih. Dakle, gotovo polovica ispitanika svoje slobodno vrijeme provodi s prijateljima, što ne čudi, s obzirom na to da je skupina vršnjaka najvažniji čimbenik socijalizacije u mladima. Rezultati iz 2010. godine vrlo su slični; većina ispitanika slobodno vrijeme provodi kod kuće, odnosno u svojoj sobi (28,3%), 25,7% boravi u prirodi, a 23,6% u kafiću. Slobodno vrijeme ispred televizora provodi 10,7% ispitanika. Diskoteke, kina i kazalište također su se pokazali zanemarenim, što se, kao što je već navedeno, može pripisati i nedostupnošću istih. Nadalje, polovica ispitanika slobodno vrijeme provodi družeći se s prijateljima, njih 17,9% bavi se sportom, dok mladi u nešto manjem broju slobodno vrijeme provode radeći oko kuće i obavljajući kućanske poslove, čitajući i plešući (Leburić i dr., 2014, 35-38).

4. Kvaliteta života

Kvaliteta života već je dugo vrijeme zanimljiv koncept u raznim znanostima, kako u sociologiji, tako i u filozofiji, psihologiji i medicini. Pitanje čimbenika osobne kvalitete vrlo je aktualno, a pregled literature o mjerenju i definiranju kvalitete života, ukazuje na činjenicu da se ona ne može konzistentno odrediti. Pod pojmom kvalitete života obično se opisuju čimbenici koji imaju utjecaj na život pojedinca, odnosno stupanj blagostanja u životu čovjeka tj. pojedinca. Jednu od cjelovitijih definicija kvalitete života iznose autori Felce i Perry koji kvalitetu života definiraju kao opće blagostanje na koje utječu objektivni i subjektivni čimbenici, te subjektivno procjenjivanje ili doživljavanje socijalnog, materijalnog, fizičkog i emotivnog bogatstva, zajedno s ostvarenjem ciljeva i osobnim razvojem, a sve to zajedno gledano kroz osobni skup vrijednosti pojedinca. Unatoč ovoj definiciji, još uvijek ne postoji standardna definicija koja određuje kvalitetu života, niti prihvaćeni standard mjerenja iste (Felce i Perry prema Mujkić i Vuletić, 2002, 4).

Babić navodi kako opća definicija određuje kvalitetu života kao skup onoga što naš život čini ugodnim i ispunjenim, odnosno kao ono što naš život čini vrijednim življenja (Bowling prema Babić, 2019, 5-6). Rata i dr. pak navode kako se kvaliteta života može postići onda kada osoba izabere ono što je za njen život najbolje, odnosno ono što joj najviše odgovara (Rata i dr. Prema Babić, 2019, 6). S druge strane, Calman smatra da se kvaliteta života prije svega mjeri postignućem ciljeva koje si je pojedinac u životu postavio, pa je tako prema njemu kvaliteta života bolja kada je razlika između postignutih i nepostignutih ciljeva manja (Calman prema Babić, 2019, 6). Nadalje, autorica Tonon (2015) navodi kako se pod kvalitetom života smatra način na koji pojedinac percipira svoj život, odnosno način na koji ga vrednuje, u odnosu na svoja postignuća, osobne interese i ciljeve (Tonon prema Babić, 2019, 6).

Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (WHO) kvaliteta života definira se kao: „individualna percepcija vlastite pozicije u kontekstu kulture i vrijednosnog sustava u kojem osobe žive, uzimajući u obzir njihove ciljeve, očekivane vrijednosti, standarde, želje i brige“ (WHOQOL prema Babić, 2019, 6). Svjetska zdravstvena organizacija također definira kvalitetu života kao aspekt na koji djeluju psihičko i fizičko stanje, osobna uvjerenja, međuljudski odnosi, te čovjekov odnos prema sredini u kojoj se nalazi ili živi. Dakle, prema njihovoj definiciji razni su čimbenici kod mjerenja kvalitete, kao što su zdravlje, okolina, osobna percepcija i uvjerenja (Babić, 2019, 6).

4.1 Kvalitete života mladih na otocima i ruralnim područjima- ranija istraživanja

Kod pitanja procjene o svom životu na otoku gotovo polovica ispitanika smatra da je život na otoku prednost, a jedna trećina iskazala ga je kao nedostatak. Čak 82,4% ispitanika ističe kako su zdraviji uvjeti života zapravo važan čimbenik ostanka na otoku. Tu se podrazumijevaju čista voda i zrak, zdrava i domaća hrana i slično, zbog čega ne čudi podatak da 81,2% ispitanih ekološke prednosti smatraju važnim razlogom ostanka na otoku, kao i odgoj djece u mirnijim sredinama s manje stresa (80,9%) (Leburić i dr., 2014, 45-47). Po pitanju što mladima smeta na otocima, dobiveni su rezultati pokazali kako je to najviše dosada (41,6%), dok njih 30,4% navodi manjak kulturnih sadržaja. Da je na otoku previše mira i tišine iskazalo je 11,3% ispitanika, a isto toliko ih se opredjeljuje za neke druge razloge. Što se tiče stvari koje mladi vole na otoku, more i prirodu navodi čak 50,2% ispitanika. Mir i tišinu voli 21% mladih, a njih 20% izjavilo je da ih na otoku ne uveseljava ništa. Zanimljivo je kako je ljeto veoma značajno za mlade otočane i izjavili su da je to razlog zbog kojeg vole život na otoku (8,1%). Ispitanici su ljeto naveli kao najdraže godišnje doba (55,4%) (Simidžija, 2010, 36).

Kod prednosti otoka Lajić, Podgorelec i Babić (2004) navode geografski položaj, mir, ugodnost i opuštenost, kvalitetu mora i okoliša, prirodne i kulturne baštine, ali i visoku kulturnu razinu stanovništva. (Babić i dr., 2004, 263). U vremenu urbanizacije, opterećenosti bukom, raznim štetnim plinovima i ostalim oblicima zagađenosti, mladi prepoznaju kako ambijent otočkog življenja ima veliku snagu; „živjeti u prirodi i s prirodom jedno je od najrasprostranjenijih postmaterijalističkih vrijednosti“ (Castells prema Babić i dr., 2004, 263). Manja razvijenost bez velikih tvornica i industrijskih pogona, te ruralan krajolik, mogu postati veliki pokretač otočkog razvoja, kao i čimbenik zadržavanja i privlačenja ljudi na otok. Odmor u prirodi, uživanje u moru i suncu te bogata turistička ponuda mogu od otoka napraviti vrlo privlačnu destinaciju za stalan boravak (Babić i dr., 2004, 263).

U istraživanju ruralnih područja, točnije otokâ Dalmacije, Stanić i Schafft ispitali su iskustva mladih otočana, te su, kako bi otkrili kvalitetu i zadovoljstvo životom na tim područjima, ispitale obiteljske ekonomske teškoće, lokalne ekonomske mogućnosti, vrednovanje škole, privrženost zajednici te ruralni identitet. Sve varijable korištene za izradu zbirne ljestvice bile su anketne stavke Likert-h s pet ili šest točaka, pri čemu 1 označava potpuno neslaganje s tvrdnjom, a 6 ili potpuno slaganje. Unatoč različitim odgovorima, većina učenika nije identificirala osobito izražene ekonomske teškoće u obitelji. U tri stavke koje čine sažetu varijablu ljestvice obiteljskih ekonomskih teškoća, vrijednosti su se kretale od 1,59 do 1,86, što ukazuje na umjereno neslaganje sa stavkama. Odgovori su bili nešto umjereniji s

obzirom na percepciju lokalnih ekonomskih prilika u kojima je većina prosječnih odgovora pala negdje blizu sredine ljestvice stavki, ukazujući općenito da mladi u prosjeku ne percipiraju izražene ekonomske izazove razini zajednice, iako u isto vrijeme, niti odgovori ne ukazuju na snažnu percepciju lokalnih ekonomskih mogućnosti. S druge strane, u prosjeku su se mladi ljudi pozitivno identificirali sa svojim školama i zajednicama, što je utvrđeno i u istraživanju Buzov i dr. (2021, 183), gdje se na istom uzorku utvrdilo kako školska klima utječe na težnje prema smislenoj karijeri i budućim ciljevima zapošljavanja. Svi prosječni odgovori za vrednovanje škola nalaze se između 3,14 i 4,96, što ukazuje na općenito pozitivnu procjenu lokalnog školovanja i obrazovanja. Slično, prosječni odgovori za priloge u zajednici su između 3,03 i 4,09, što ukazuje na, u prosjeku, općenito pozitivne veze s lokalnom zajednicom. Ruralni identitet, međutim, bio je manje izražen (Stanić i Schafft, 2018, 26-30).

4.2 Politika poboljšanja kvalitete života na otocima

Iznimno je bitno istraživati kvalitetu života na nekom području, posebice na otocima, manjim sredinama i ruralnim područjima, koji su u zaostatku s razvojem, kako ističe Starc (1992). On drži kako upravo istraživanjem kvalitete života mladih možemo otkriti i koje su poteškoće s kojima se mladi bore a isto tako možemo razumjeti i njihov način života. Stoga, istražujući elemente kvalitete života mladih možemo postići razumijevanje njihovog načina življenja kao i prema poteškoćama s kojima se svakodnevno susreću. Uz sve to, praćenje kvalitete života mladih upućuje nas u podatke koji mogu poslužiti u formuliranju politika kod mladih, koje svakako mogu voditi poboljšanju njihova položaja u okolini u kojoj žive. Otočka je ekonomija uglavnom jednostavna, s obzirom na to da je oslonjena samo na prirodnu okolinu, a u usporedbi s kopnom, struktura otoka nekako nam se uvijek doima siromašnijom. Otocima nedostaju mnoge djelatnosti, a i one djelatnosti koje postoje, ne broje veliki broj radnika. Cijela kvaliteta otočkog života zapravo je uvjetovana kopnom i prijevozom koji otok povezuje s istim. Problem svih otoka leži u tome što se prometna povezanost uzrokovana novim tehnologijama ne iskorištava za poboljšanje kvalitete života na otocima, već se koristi kako bi se s njega otišlo (Starc, 1992, 117). Razvoj otoka koji se želi postići u sadašnjim okolnostima ne može pokrenuti samo otočko stanovništvo, već početni poticaji moraju stići s kopna, a ukazuje se da pomoć otočanima mora biti u mjeri koja im je potrebna i koja im ponajviše odgovara (Vlahović, 2001, 223).

Otoci se mogu sagledati kao ruralna područja, koja su prirodna i usmjerena na poljoprivredu, a autor Cifrić (2003) navodi kako ruralne prostore možemo percipirati iz više dimenzija:

1. Sociokulturna: ruralni prostor kao osnova materijalne kulture, tradicije, rituala i ceremonija, etničke i nacionalne skupine. Ljudi su na takvim prostorima svojim radom stvorili bogate kulturne krajolike, te su je očuvali od ugrožavanja;
2. Razvojna: ruralni prostori predstavljaju prirodne rezerve budućnosti – materijalne resurse, širenje u prostor. Ruralnost je resursno veoma korisna;
3. Ekonomska: ruralnost je izvor različitih resursa, ne samo za ruralno stanovništvo, već za cijelu industriju i cijelo društvo. Problem je pak današnjeg društva što se za sve zna cijena, a ne zna vrijednost. U kriznim stanjima ruralna su područja svakako veliko utočište i opskrba, te mjesto puno „obnovljivih resursa“;
4. Ekološka: prepoznavanje vrijednosti prirodnog. Ruralna su područja svakako potencijal za ekološke proizvode i održanje bioraznolikosti (Cifrić, 2003, 39-42).

Nadalje, Cifrić tvrdi kako je nužno je očuvati prirodnu izvornost ruralnih prostora i zaštititi ih od propadanja i zagađivanja, jer izvornost takvih područja znači mogućnost novih razvojnih opcija. One nisu samo u okolišu kao izvori resursa, već i u krajoliku kao produktu ljudskih aktivnosti. Dakle, nužna je minimalna uporaba neobnovljivih resursa i usmjeravanje na obnovljive resurse. Također, prioritet investicija u ruralnim područjima, pored dobre infrastrukture, trebaju imati one aktivnosti koje omogućavaju otvaranje novih radnih mjesta. Iznimno je važno poticanje ekološke proizvodnje koja imaju perspektivu na svjetskom tržištu. Podizanje kvalitete življenja ruralnog stanovništva nije samo pitanje standarda, već je ujedno i zaštita kulturnog kapitala, pa bi državi to trebala biti značajna briga. Ruralnom stanovništvu, naročito mladima, treba jamčiti bolje životne perspektive te je potrebno razviti razne oblike obrazovanja i osposobljavanja. Treba poticati povratak života na ruralna područja te podizati svijest o vrijednostima ruralnog krajolika i ljepote življenja na selu. Bitna je i skrb za starije osobe, te je iznimno bitno promicati inicijative građana i organiziranje udruga (Cifrić, 2003, 108-109).

Što se tiče primjetnog poboljšanja to se odnosi na činjenicu da su otoci u posljednje vrijeme razvili izuzetno jak turizam, koji traje četiri do pet mjeseci i pruža priliku otočanima da zarade i ostvare neke svoje ciljeve, no zima ipak traje mnogo duže i otok tada opet počinje ovisiti o kopnu. Otok ima sve predispozicije za vlastitu proizvodnju, čak bolju i kvalitetniju, tj. domaću, no ipak i po tom pitanju otoci su uvelike vezani za kopno. Na otocima ne postoje politike koje se trude zadržati mlado stanovništvo na istima, već su ciljevi usmjereni na školovanje mladih na najbolji način, koje mladi na kraju ne mogu iskazati i izrealizirati na

otocima na kojima su odrasli i koji su njihov dom. Njihova nažalost jedina opcija leži u tome da odu, školuju se, te svoje diplome i dobru volju pokažu negdje drugdje; negdje gdje im se zapravo i nudi da pokažu svoje sposobnosti i daju najbolje od sebe. Otoci bi trebali gledati u budućnost i prije svega otvarati radna mjesta kako bi se isti mladi koji odlaze na osposobljavanja mogli vratiti kući i doprinijeti razvoju otoka, biti zadovoljni na istom i poticati opet nove mlade na jednake pothvate.

4.3 Privrženost mjestu

Privrženost mjestu prilično je složen fenomen koji je zanimljiv predmet proučavanja mnogim disciplinama. Stanovanje je jedno od osnovnih ljudskih potreba i snažno određuje kvalitetu našeg života. Relph (1976) navodi kako je to temeljna ljudska potreba, a u današnjem vremenu sve ju je teže zadovoljiti (Relph prema Stanić, 2018, 45). Na veze pojedinaca i prostora utječu mnogobrojni procesi koji se događaju u suvremenom društvu, a prije svega valja istaknuti proces globalizacije. Procesom globalizacije i slabljenjem lokalnih veza, privrženost mjestu iznimno dobiva na značenju (Williams i Vaske prema Stanić, 2018, 45). Ono što nas veže za određeni prostor ima snažan utjecaj na određenje identiteta, na oblikovanje života i postizanje ciljeva, a može imati i pozitivan i negativan utjecaj na našu egzistenciju (Giuliani prema Stanić, 2018, 45). Livingston i dr. (2008) određuju privrženost mjestu kao „povezanost ljudi s mjestima“ (Livingston i dr. prema Stanić, 2018, 45).

Privrženost nekom mjestu javlja se u dva oblika; kao funkcionalna i kao emocionalna privrženost. Emocionalna privrženost mjestu podržava naš identitet i naše samopoštovanje, te nam omogućuje pozitivnu evaluaciju sebe samih (Stanić, 2018, 46). Funkcionalna privrženost odnosi se na osjećaj sigurnosti te na mogućnosti obrazovanja, zabave, sporta i kulture (Stanić, 2018, 100). Na privrženost mjestu snažan utjecaj imaju i duljina boravka, zajednica koja nas okružuje, rodbinske i društvene veze, te zadovoljstvo drugih ljudi u našem okruženju (Livingstone i dr. prema Stanić, 2018, 47). Scannell i Gifford privrženost mjestu vide kao trodimenzionalni koncept koji se sastoji od osobe, mjesta i procesa. Pod osobe spada pojedinac (iskustva, ostvarivanje...) i član grupe ili kulture (povijesni, tradicionalni i religijski utjecaji). Mjesto se dijeli na društveno (društvena arena, društveni simboli...) i fizičko (okoliš, priroda...). Proces se pak dijele na osjećaje, spoznaju i ponašanje (Scannell i Gifford prema Stanić, 2018, 49). Ljudi su, dakle, privrženiji mjestu ako ono zadovoljava njihove potrebe, ciljeve i životni stil (Stanić, 2018, 98). Otoci imaju zasebnu priču. Na njima se ljudima možda i ne pruža sve ono što zadovoljava njihove potrebe, a opet, ljudi su za njih vezani. U malim sredinama

stanovnici nisu vezani samo za svoje mjesto, vezani su i za susjede, obitelj, prijatelje, poznanike, običaje i mnoge druge nematerijalne stvari.

4.4 Privrženost mladih otoku- ranija istraživanja

Prema istraživanju Stanić i Schafft ukazalo se da je privrženost mladih svojim otocima uveliko izražena. Naime, mladi otočani u velikoj su mjeri iskazali da svoju karijeru žele započeti u blizini doma, za razliku od mladih na kopnu koji u većini slučajeva žele karijeru nastaviti dalje od svog doma. Tako je prema Stanić i Schafft školsko vrednovanje povezano s povećanom vjerojatnošću da se navede da se preferira živjeti negdje drugdje, dok su mjere privrženosti zajednici i mjere ruralnog identiteta povezane sa željom da se ostane unutar matične zajednice (Stanić i Schafft, 2020, 26-34).

Prema Leburić i suradnicima (2014), ne-otočko stanovništvo život na otoku obično doživljava kao negativno. Uz njega se uglavnom veže nerazvijenost, usamljenost, dosada, nedostatak sadržaja. Tako autorica sa suradnicima ističe rezultate koji ukazuju kako se glavni razlozi populacijskog praznjenja hrvatskih otoka kod čak 80,6% ispitanika povezuju s nedostatkom obrazovnih institucija kao najvažnijim razlogom odlaska s otoka, što je za mlade ljude i najbitniji aspekt života. Nakon toga pokazali su se problemi u svezi s visokim cijenama na otocima (75,4%), te loša prometna povezanost (62,5%). Što se tiče odlaska s otoka, odnosno pitanja o promjeni mjesta boravka, gotovo polovica ispitanika (47,8%) iz ovog istraživanja ipak tvrdi kako nikako ne bi promijenili mjesto boravka, dok bi njih 25,8% rado to napravilo.

Jedan od važnih aspekata privrženosti otoku su prijateljske, obiteljske i rodbinske veze, ali i poznanstva i povezanost s čitavom zajednicom na otoku. Babić i suradnici (2004) navode čimbenike koji mogu zadržati mlade otočane, kao i privući novo stanovništvo na otok. U pitanju su prirodni i društveni čimbenici. Pod prirodne ubrajaju čisti zrak, pogodnu klimu, mir i tišinu otoka, te čistu netaknutu prirodu kao i čisto more. Socijalni odnosno društveni čimbenici su prijateljstva, susjedi i otvorenost i komunikacija s mještanima i sumještanima koja ljudima na razne načine olakšava život. Glavna prednost prema Babić i suradnicima svakako je ljepota otoka i mir koji on pruža (Babić i dr., 2004, 255). Mladi otočani zasigurno bi mnogo manje razmišljali i o napuštanju otoka kada bi za njih na istima postojala mogućnosti za ostvarenje životnih ciljeva i potreba, odnosno, kada bi im bio dostupan izbor pri školovanju, zapošljavanju, sportskim, kulturnim i zabavnim aktivnostima, te svim ostalim sadržajima i segmentima koji su u nekim kopnenim, a pogotovo urbanim područjima mnogo dostupniji.

5. Metodološki aspekti istraživanja

5.1. Metodologija istraživanja

Ovaj istraživački rad bavi se temama koje su često zanemarene, a neizmjerljivo bitne za razvoj i napredak cijele Republike Hrvatske. U središtu su istraživanja otoci, odnosno život na otocima, a rad je usredotočen na otok Hvar. No ipak, kod ovakvih istraživanja nisu u fokusu samo otoci, već i sva mala mjesta i ruralna područja, koja također funkcioniraju na sličan način. Život mladih na otoku Hvaru sociološko je istraživanje čiji je glavni cilj ispitati kvalitetu života mladih na otoku Hvaru, u okviru kojeg se bavimo slobodnim vremenom mladih, njihovim obrazovnim aspiracijama, odnosno uvjetima za obrazovna postignuća te njihovim procjenama o privlačnosti/neprivlačnosti života na otoku. Kada se govori o mladima tu su svakako značajne njihove procjene o prednostima i nedostacima života mladih na istom. Također među posebnim ciljevima je i ispitati njihova stajališta o dijalektu gdje se kao glavno pitanje postavlja smatraju li ga mladi otočani preprekom za ostvarenje svojih osobnih ambicija, ili ga pak doživljavaju kao blago tradicije i svojeg mjesta s kojim se trebaju ponositi.

U radu su postavljene sljedeće hipoteze:

H1: Mlađi ispitanici (15-22) zadovoljniji su životom na otoku od starijih ispitanika (23-29)

H2: Muška populacija bavi se sportom u većoj mjeri od ženske populacije.

H3: Mladima koji studiraju dijalekt predstavlja problem kod standardnog, književnog izražavanja

H4: Ženska populacija slobodno vrijeme provodi u prirodi više od muške populacije

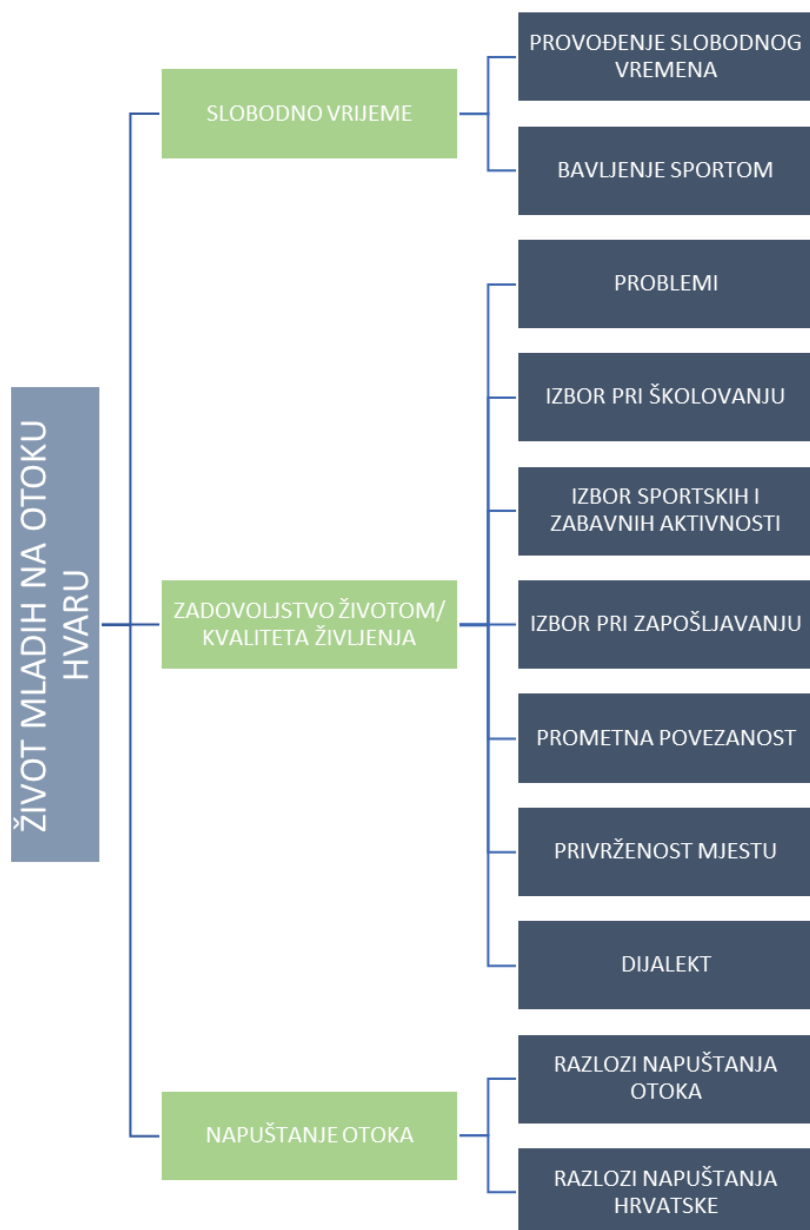
Glavna metoda ovog sociološkog istraživanja je anketa, dok je kao instrument u radu korišten anketni upitnik na google formsu. Anketni upitnik sastoji se od dvadeset (20) čestica i podijeljen je u dva (2) dijela; prvi se dio odnosi na socio-strukturalna obilježja ispitanika (osam čestica), dok se u drugom dijelu sudionike ispituje o životu na otoku, nedostacima istog, ostanku na/napuštanju otoka, te o zadovoljstvu životom i pruženim resursima. Uzorak su mladi u dobi od 15 do 29 godina, isključivo na području otoka Hvara, odnosno, svi oni čije je prebivalište na otoku Hvaru. Pitanja su zatvorenog tipa. Terenski dio istraživanja proveden je tijekom veljače 2022. godine, a podaci su obrađeni pomoću programa za statističku obradu podataka; spss-a.

U nastavku je prikazana operacionalizacija i konceptualna shema prema kojima je provedeno istraživanje (Prikaz 1. i 2.).

Prikaz 1. Operacionalizacija

VARIJABLE	METODOLOŠKA RAZINA	PITANJA U UPITNIKU	INDIKATORI
SOCIODEM OGRAFSKA / SOCIOEKO NOMSKA	individualna	1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9.	spol, dob, stupanj obrazovanja, zaposlenje, sezonski poslovi, studiranje, period življenja na otoku
ZADOVOLJSTVO ŽIVOTOM/ KVALITETA ŽIVLJENJA		10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 19., 20.	problem mladih na otocima, napuštanje otoka, izbor pri zapošljavanju, izbor srednjih škola, osnovno obrazovanje, izbor zabavnih I sportskih aktivnosti, prometna povezanost s kopnom, prometna povezanost na otoku, ocjena kvalitete života, privrženost mjestu, zahtjevnost života na otoku, dijalekt
INTERAKCIJSKA	društvena	17., 18.	bavljenje sportom, provođenje slobodnog vremena

Prikaz 2. Konceptualizacija:

5.2. Online anketa

Za razliku od tradicionalnog oblika provođenja anketa, koji se provodi na terenu, online anketa jest anketa koja se dijeli upravo pomoću internetske mreže. Online anketa u današnje je vrijeme iznimno napredovala, kako zbog svakidašnjeg napretka tehnologije, tako i zbog svih događanja oko pandemije. Kada se online oblik anketiranja tek pojavio, ankete su se slale putem elektronske pošte. Takav oblik ankete bio je dominantan osamdesetih godina prošlog stoljeća. Zahvaljujući novim tehnologijama koje se razvijaju i napreduju iz dana u dan, sve je jednostavnije koristiti se upravo online anketama. Uz to, raste i broj društvenih mreža te napreduju forme u kojima se iste mogu prosljeđivati ispitanicima (Evans i Mathur, 2005, 4).

Online anketa, kao metoda istraživanja, ima brojne pogodnosti. Kao najbitniju prednost trebali bi prije svega navesti globalnu pokrivenost. U današnje je vrijeme internetska mreža dostupna gotovo svima na svijetu. Dakle, koristeći se online anketom, istraživači mogu doprijeti do najudaljenijeg sudionika istraživanja u najkraćem roku (Evans i Mathur, 2005, 3). Prednost koja se veže uz globalnu pokrivenost je i brzina širenja informacija. Online anketa omogućuje brzo širenje ankete za razliku od tradicionalnog oblika ankete koja se provodi na terenu. Brzo dijeljenje ankete omogućuje i brže prikupljanje podataka istraživanja, što omogućava i brža provođenja istraživanja (Evans i Mathur, 2005, 4). Uz sve to, online anketa nudi nam lakši način prikupljanja ciljane skupine, brojne oblike pitanja; od otvorenog do zatvorenog tipa, mogućnost postavljanja obaveznog odgovora na pitanje, kako se pitanja ne bi preskakala i zanemarivala, te svakako jeftiniju provedbu cijelog procesa u usporedbi s tradicionalnim načinom provođenja anketa (Evans i Mathur, 2005, 5).

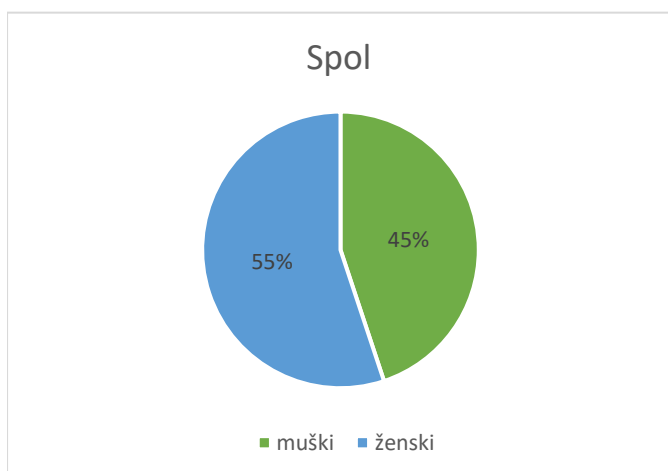
6. Empirijski aspekti istraživanja

U istraživanju je ukupno sudjelovalo 207 ispitanika, od kojih je 114 (55,1%) ženskih, te 93 (44,9%) muških ispitanika. 129 (62,3%) ispitanika pripada dobnoj skupini od 15 do 22 godine, dok 78 (37,7%) ispitanika pripada dobnoj skupini od 23 do 29 godina (vidljivo u tablici 1 i 2). Prema popisu iz 2011. godine na otoku Hvaru živi 1946 mladih, od kojih je 562 mladih u životnoj dobi od 15 do 19 godina, 661 u životnoj dobi od 20 do 24 godine, te 723 mladih u životnoj dobi od 25 do 29 godina.

Tablica 1. Spol sudionika

<i>spol</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
muški	93	44,9
ženski	114	55,1
ukupno	207	100,0

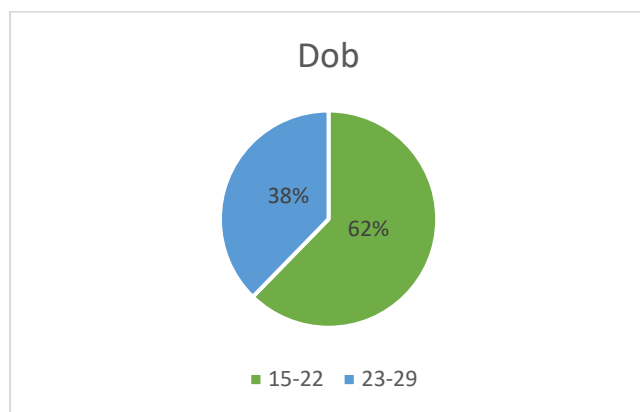
Grafički prikaz 1. Spol sudionika

Tablica 2. Dob sudionika

<i>dob</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
15-22	129	62,3
23-29	78	37,7
ukupno	207	100,0

Grafički prikaz 2. Dob ispitanika

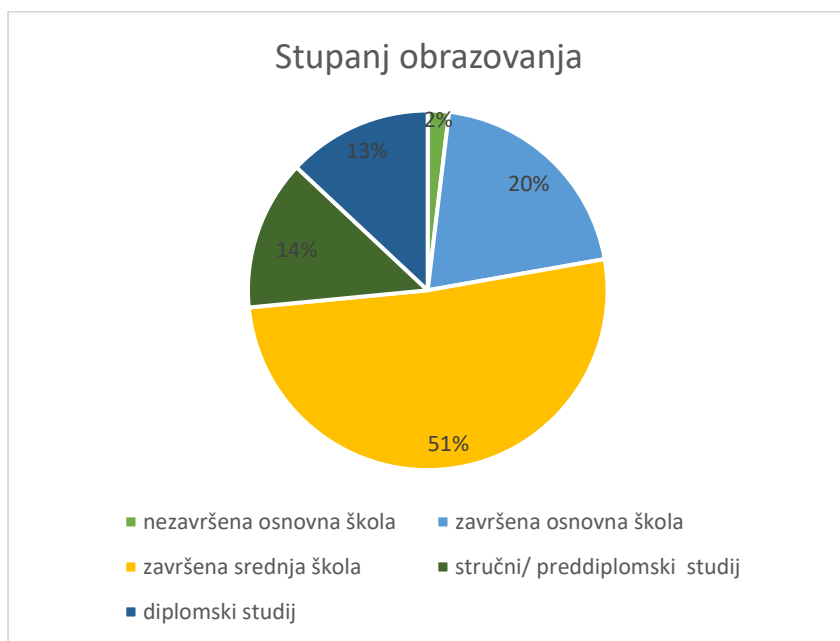

Najviše ispitanika završilo je srednju školu (51,2%), zatim osnovnu školu (20,3%), 28 ispitanika završilo je preddiplomski/ stručni studij (13,5%), 27 diplomski studij (13%), dok nezavršenu osnovnu školu ima svega njih 1,9%. Kod pitanja o studiranju rezultati su pokazali kako 140 ispitanika trenutno ne studira (67,6%), dok njih 67 (32,4%) studiraju. Ispitanici su ispitani i o nastavku obrazovanja, što je pokazalo da njih 16,3% ne planira nastaviti svoje obrazovanje nakon srednje škole, dok njih 26% svakako to planira. 16,3% ispitanika izjasnilo se kako ne znaju/ nisu sigurni planiraju li nastaviti obrazovanje, dok njih 45,4 % nije dalo odgovor na ovo pitanje (vidljivo u tablici 3, 4 i 5).

Tablica 3. Stupanj obrazovanja sudionika

Postignuti stupanj obrazovanja	<i>f</i>	%
nezavršena osnovna škola	4	1,9
završena osnovna škola	42	20,3
završena srednja škola	106	51,2
stručni/ preddiplomski studij	28	13,5
diplomski studij	27	13,0
ukupno	207	100,0

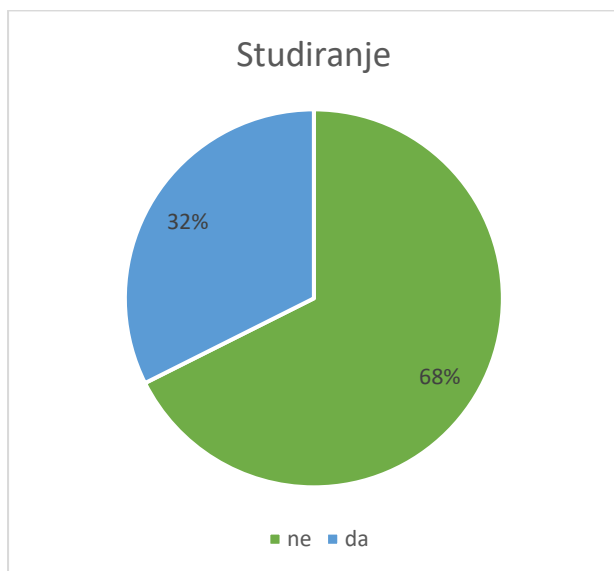
Grafički prikaz 3. Obrazovanje sudionika

Tablica 4. Studiranje

studiranje	<i>f</i>	%
ne	140	67,6
da	67	32,4
ukupno	207	100,0

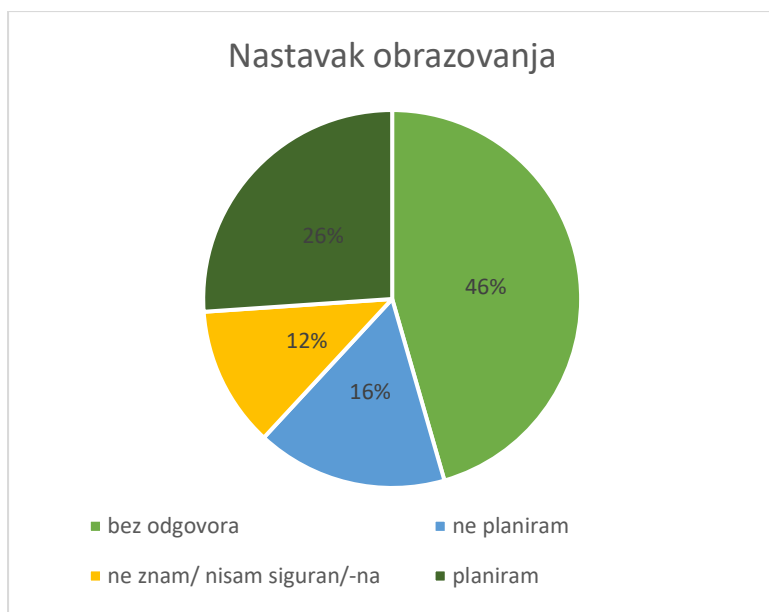
Grafički prikaz 4. Studiranje

Tablica 5. Nastavak obrazovanja

<i>nastavak obrazovanja</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
bez odgovora	94	45,4
ne planiram	34	16,3
ne znam/ nisam siguran/-na	25	12,0
planiram	54	26,0
ukupno	207	100,0

Grafički prikaz 5. Nastavak obrazovanja

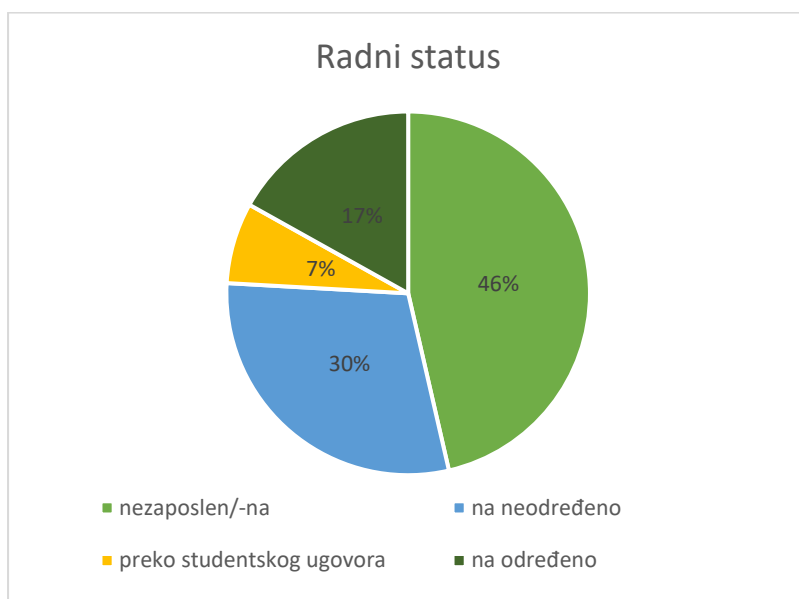

Po pitanju radnog statusa skoro polovina ispitanika je nezaposleno (46,4%), 29,5% ispitanika radi na neodređeno, 16,9% pak na određeno, dok njih 7,2% rade preko studentskog ugovora. Sezonske poslove radi čak više od tri četvrtine (84,5%) ispitanika, dok svega nekolicina ispitanika ne radi tijekom sezone (15,5%) , odnosno, za vrijeme ljetnog razdoblja. Kod pitanja o godini početka obavljanja sezonskih poslova rezultati su sljedeći: 21,7% ispitanika rad je započelo u razdoblju od 10 do 14 godina, 64,7% ispitanika započelo je u razdoblju od 15 do 19 godina, i njih svega 2,9% započelo je u periodu od 20 do 25 godina. Ovakvi rezultati ukazuju na to da mladi otočani poprilično rano stječu radne navike i radno iskustvo. 10,6 % ispitanika nije ponudilo odgovor na ovo pitanje (vidljivo u tablici 6, 7 i 8).

Tablica 6. Radni status

radni status	f	%
nezaposlen/-na	96	46,4
na neodređeno	61	29,5
preko studentskog ugovora	15	7,2
na određeno	35	16,9
ukupno	207	100,0

Grafički prikaz 6. Radni status

Tablica 7. Sezonski poslovi

Sezonski poslovi	f	%
ne	32	15,5
da	175	84,5
ukupno	207	100,0

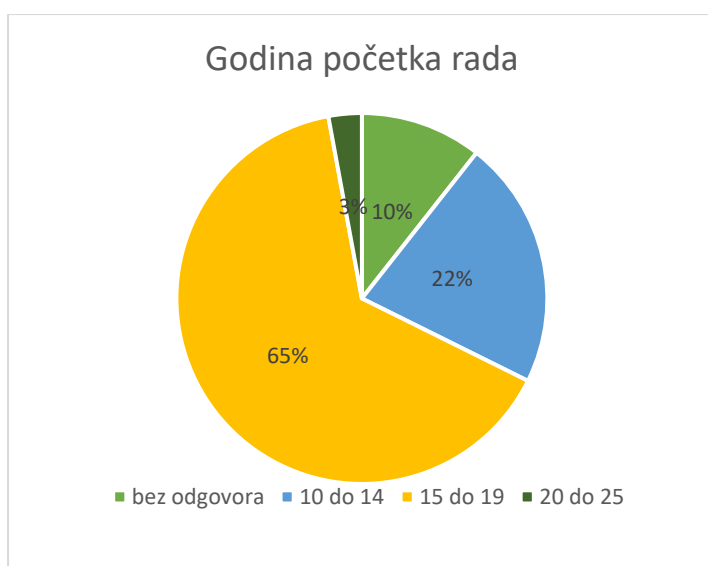
Grafički prikaz 7. Sezonski poslovi

Tablica 8. Godina početka rada

Godina početka rada	f	%
bez odgovora	22	10,6
10-14	45	21,7
15-19	134	64,7
20-25	6	2,9
ukupno	207	100,0

Grafički prikaz 8. Godina početka rada

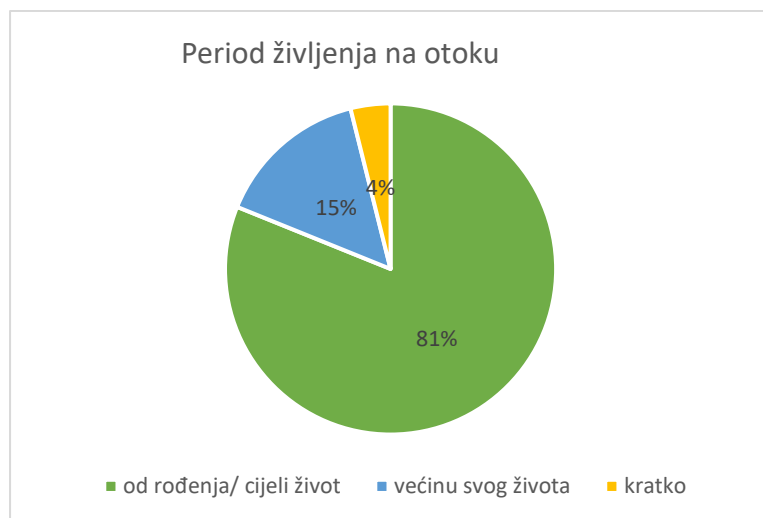

U istraživanju su ispitanici bili upitani o periodu življenja na otoku, gdje se pokazalo kako više od tri četvrtine ispitanih (81,2%) živi na otoku od rođenja, odnosno, cijeli svoj život, 15% ispitanih živi na otoku većinu svog života, dok svega 3,9% na otoku živi kratak period. Kod pitanja problema mladih otočana rezultati ukazuju na to kako mladima na otoku najveći problem predstavlja nedostatak sportskih i zabavnih aktivnosti, odnosno manjak dokolice (82,1%), te prometna povezanost (78,3%), što je karakteristično za male sredine i ruralna područja. U velikoj se mjeri kao problem smatra i nemogućnost daljnjeg školovanja (48,8%), manjak privatnosti (49,3%), višak slobodnog vremena (47,8%) i nezaposlenost (48,8%) (vidljivo u tablicama 9 i 10).

Tablica 9. Period življenja na otoku

Period življenja na otoku	f	%
od rođenja/ cijeli život	168	81,2
većinu svog života	31	15,0
kratko	8	3,9
ukupno	207	100,0

Grafički prikaz 9. Period življenja na otoku

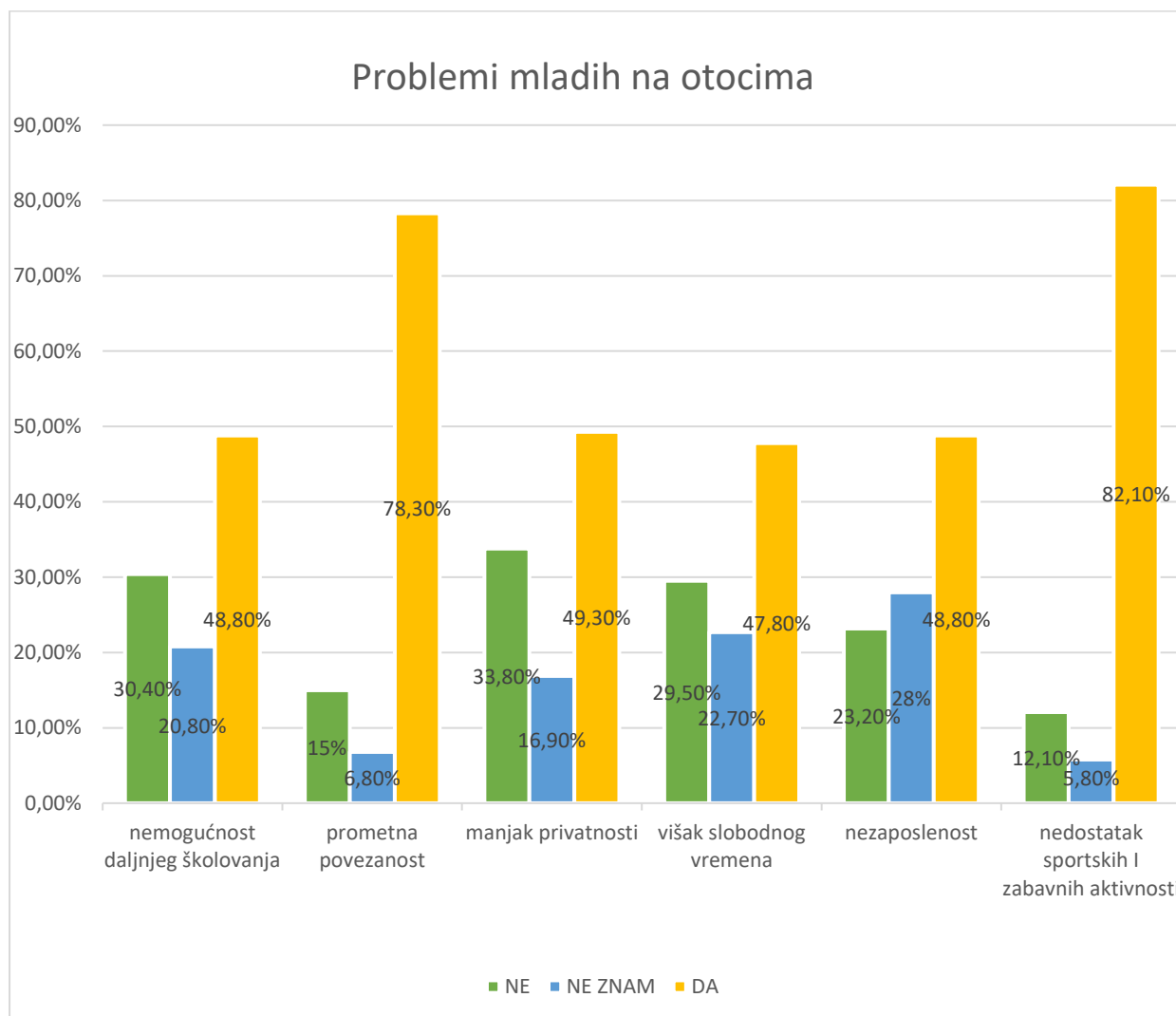

Tablica 10. Problemi mladih na otocima

problemi mladih na otocima	NE		NE ZNAM		DA	
	f	%	f	%	f	%
nemogućnost daljnjeg školovanja	63	30,4	43	20,8	101	48,8
prometna povezanost	31	15,0	14	6,8	162	78,3
manjak privatnosti	70	33,8	35	16,9	102	49,3
višak slobodnog vremena	61	29,5	47	22,7	99	47,8
nezaposlenost	48	23,2	58	28,0	101	48,8
nedostatak sportskih i zabavnih aktivnosti	25	12,1	12	5,8	170	82,1

Grafički prikaz 10. Problemi mladih na otocima

Nadalje, ispitanici su bili upitani razmišljaju li o napuštanju otoka i koji su razlozi napuštanja istog. Dobiveni rezultati pokazali su kako je jednak broj onih koji ne razmišljaju o napuštanju svog otoka (29%) kao i onih koji o tome razmišljaju (29%), dok je njih 42% izjavilo kako ponekad razmišljaju o tome. Rezultati su nadalje pokazali kako su glavni razlozi za napuštanje otoka kod mladih posao i izgradnja karijere (75,8%) te obrazovanje (74,9%). Iako su prometna povezanost i nedostatak zabavnih i sportskih aktivnosti glavni problemi mladih otočana, to svakako nisu glavni razlozi napuštanja istog. 63% ispitanika kao glavni razlog napuštanja otoka navodi loš utjecaj okoline, dok tek nekolicina navodi manjak sportskih aktivnosti (26,1%) (vidljivo u tablicama 11 i 12).

Tablica 11. Napuštanje otoka

<i>Napuštanje otoka</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
ne	60	29,0
ponekad	87	42,0
da	60	29,0
ukupno	207	100,0

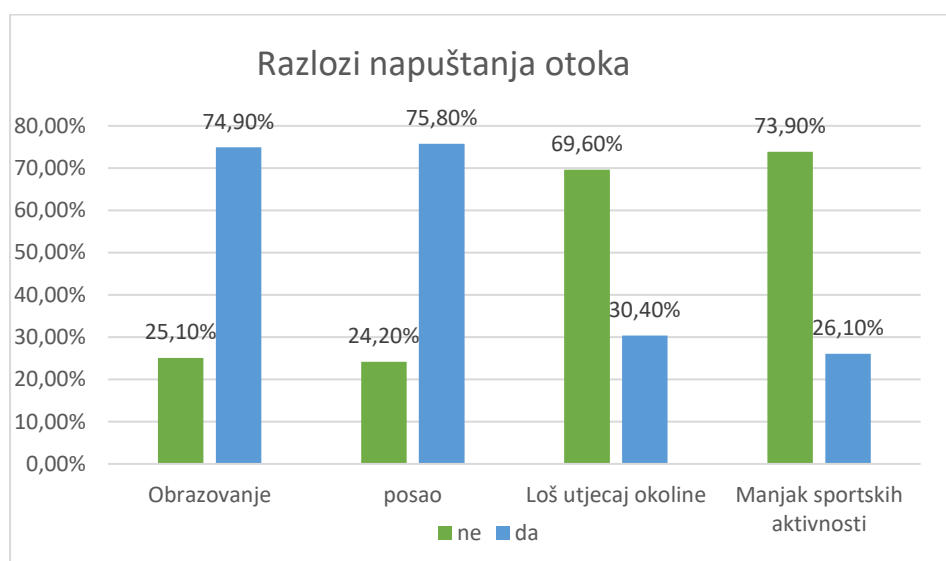
Grafički prikaz 11. Napuštanje otoka

Tablica 12. Razlozi napuštanja otoka

<i>Razlozi napuštanja otoka</i>	NE		DA	
	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Obrazovanje	52	25,1	155	74,9
posao	50	24,2	157	75,8
Loš utjecaj okoline	144	69,6	63	30,4
Manjak sportskih aktivnosti	153	73,9	54	26,1

Grafički prikaz 12. Razlozi napuštanja otoka

Sudionicima se također postavilo pitanje gdje bi otišli kada bi razmišljali o napuštanju otoka, na što je gotovo polovica (92%) ispitanika odgovorila da bi to bilo negdje u Dalmaciji, te nešto manje u inozemstvo (28,5%) i u ostalim dijelovima Hrvatske (27,1%). Mladi su također upitani i o razlozima napuštanja Hrvatske, a rezultati su pokazali da većina o tome razmišlja zbog zaposlenja i izgradnje karijere (43%), te zbog procjene o boljoj kvaliteti života (35,3%). 9,7% ispitanika kao razlog navodi obrazovanje, dok 1,4% ispitanika smatra da je razlog sve od navedenog. 10,6% ispitanika nije ponudilo odgovor na ovo pitanje. Uz to, mladima je postavljeno pitanje da li bi razmišljali o napuštanju otoka kada bi im na istom bili pruženi svi resursi, a odgovori ne iznenađuju; više od polovice izjavljuje da ne bi razmišljalo o tome (54,6%), 31,4% bi možda i dalje razmišljalo o tome, dok bi svega 14% ispitanika sigurno i dalje razmišljalo o tome (vidljivo u tablicama 13, 14 i 15).

Tablica 13. Odlazak s otoka

Odlazak s otoka	<i>f</i>	%
negdje u Dalmaciji	92	44,4
negdje u ostalim dijelovima Hrvatske	56	27,1
u inozemstvo	59	28,5
ukupno	207	100,0

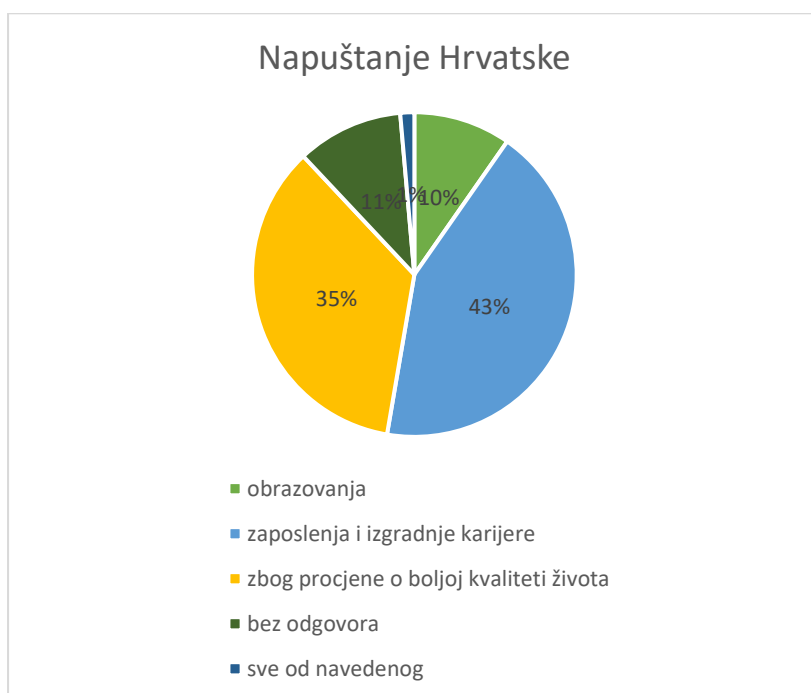
Grafički prikaz 13. Odlazak s otoka

Tablica 14. Napuštanje Hrvatske

Napuštanje otoka	f	%
obrazovanje	20	9,7
zaposlenje i izgradnja karijere	89	43,0
zbog procjene o boljoj kvaliteti života	73	35,3
bez odgovora	22	10,6
sve od navedenog	3	1,4
ukupno	207	100,0

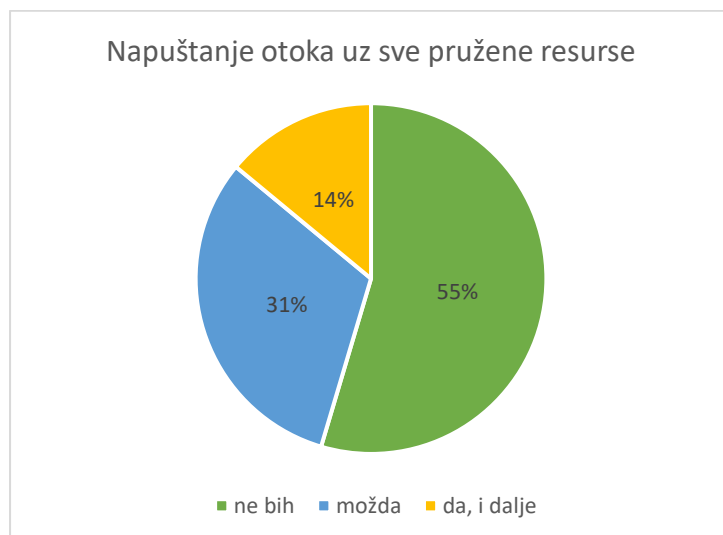
Grafički prikaz 14. Napuštanje Hrvatske

Tablica 15. Napuštanje otoka uz sve pružene resurse

<i>Napuštanje otoka uz sve pružene resurse</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
ne bih	113	54,6
možda	65	31,4
da, i dalje	29	14,0
ukupno	207	100,0

Grafički prikaz 15. Napuštanje otoka uz sve pružene resurse

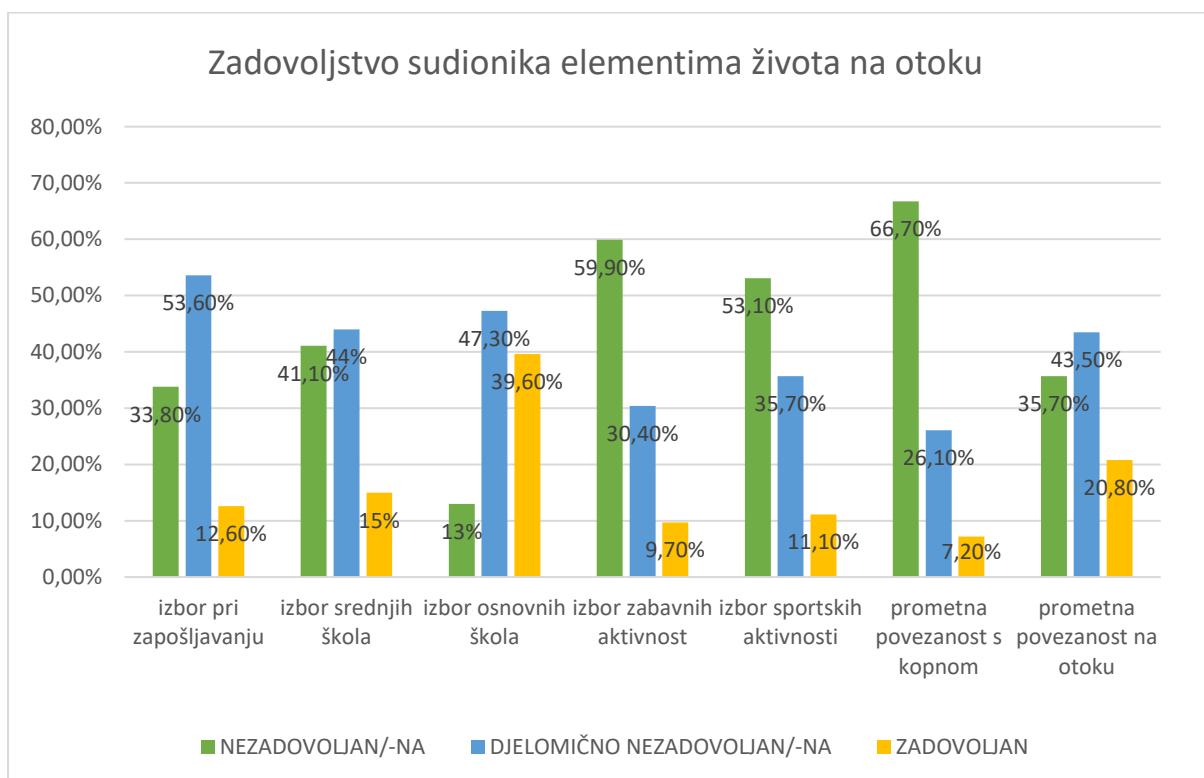
Kod pitanja zadovoljstva sudionika elementima života na otoku također je najviše njih izjavilo kako su nezadovoljni prometnom povezanošću s kopnom (66,7%) i izborom zabavnih (59,9%) i sportskih (53,1%) aktivnosti. Nezadovoljstvo se primjećuje i kod izbora srednjih škola (41,1%), kod izbora pri zapošljavanju (33,8%), te kod prometne povezanosti na otoku (35,7%). Tek nekolicina ispitanika izražava nezadovoljstvo kod izbora osnovnih škola (13%) (vidljivo u tablici 16).

Tablica 16. Zadovoljstvo sudionika elementima života na otoku

<i>Zadovoljstvo sudionika elementima života na otoku</i>	NEZADOVOLJAN/-NA		DJELOMIČNO NEZADOVOLJAN/-NA		ZADOVOLJAN	
	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
izbor pri zapošljavanju	70	33,8	111	53,6	26	12,6
izbor srednjih škola	85	41,1	91	44,0	31	15,0
izbor osnovnih škola	27	13,0	98	47,3	82	39,6

izbor zabavnih aktivnost	124	59,9	63	30,4	20	9,7
izbor sportskih aktivnosti	110	53,1	74	35,7	23	11,1
prometna povezanost s kopnom	138	66,7	54	26,1	15	7,2
prometna povezanost na otoku	74	35,7	90	43,5	43	20,8

Grafički prikaz 16. Zadovoljstvo sudionika elementima života na otoku

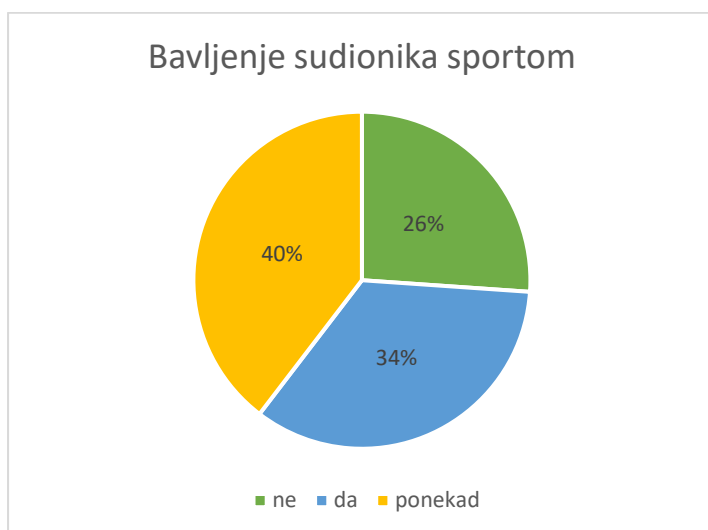

Nadalje, ispitanicima je postavljeno pitanje bave li se sportom, na što je 26,1% ispitanika odgovorilo sa „ne“, te njih 34,3% sa „da“. 39,6% ispitanika izjavilo je kako se sportom bavi „ponekad“. Kod pitanja provođenja slobodnog vremena rezultati su pokazali kako mladi svoje slobodno vrijeme najviše provode s prijateljima (78,7%), što vjerojatno nije slučaj samo na otocima. Skoro polovica ispitanika svoje vrijeme također često provodi u prirodi (45,9%), kod kuće (43%) i u kafiću (40,6%), dok se u slobodno vrijeme sportom često bavi tek 25,1% ispitanika (vidljivo u tablicama 17 i 18).

Tablica 17. Bavljenje sudionika sportom

Bavljenje sudionika sportom	<i>f</i>	%
ne	54	26,1
da	71	34,3
ponekad	82	39,6
ukupno	207	100,0

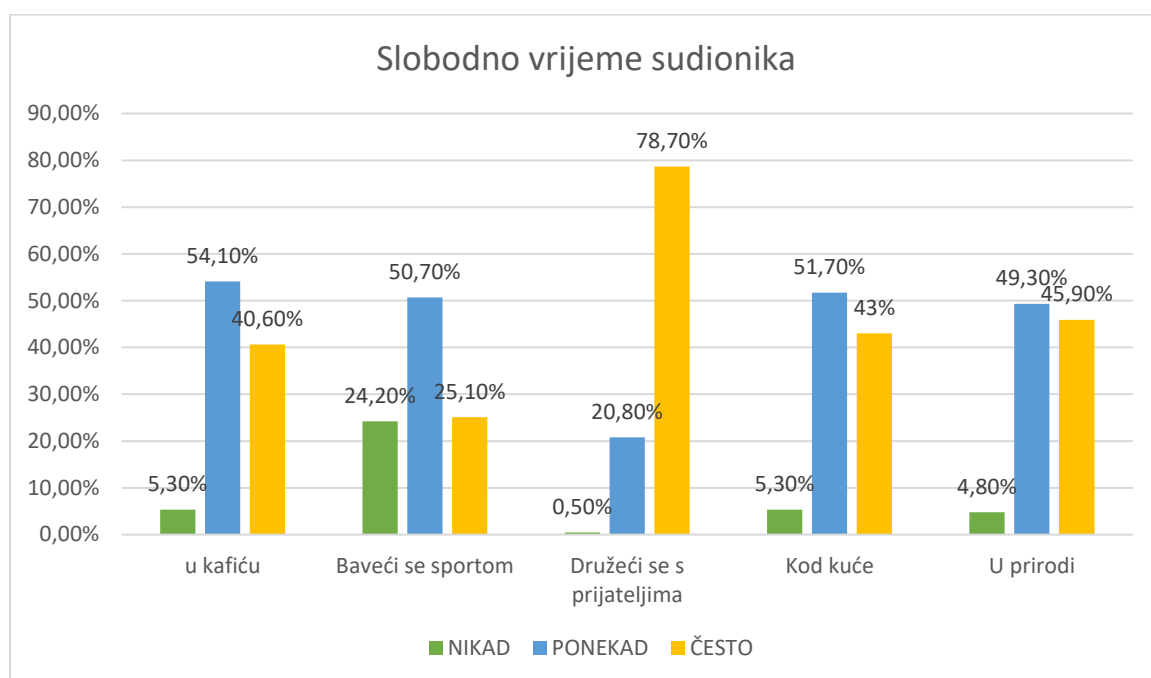
Grafički prikaz 17. Bavljenje sudionika sportom

Tablica 18. Slobodno vrijeme sudionika

Koliko često provodite slobodno vrijeme:	NIKAD		PONEKAD		ČESTO	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
u kafiću	11	5,3	112	54,1	84	40,6
Baveći se sportom	50	24,2	105	50,7	52	25,1
Družeci se s prijateljima	1	0,5	43	20,8	163	78,7
Kod kuće	11	5,3	107	51,7	89	43,0
U prirodi	10	4,8	102	49,3	95	45,9

Grafički prikaz 18. Slobodno vrijeme sudionika

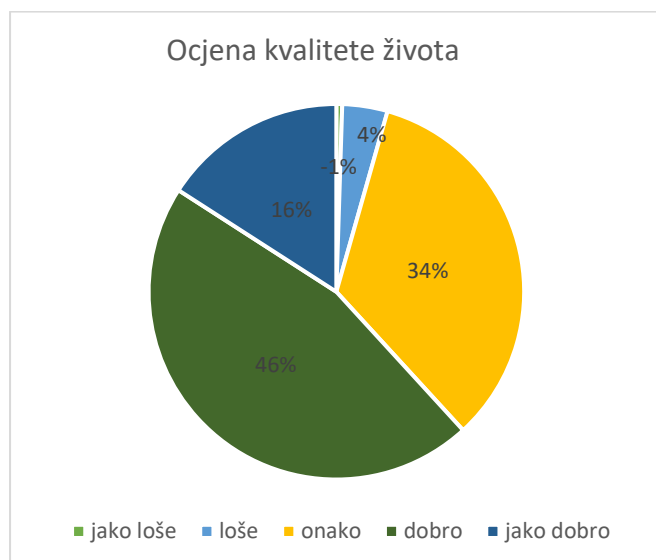
Kod ocijene kvalitete života na otoku skoro polovica ispitanika odgovorila je sa „jako dobro“ (45,9%), 33,8% ispitanika odgovorili su sa „onako“, 15,9% sa „jako dobro“, 3,9% sa „loše“ te svega 0,5% sa „jako loše“ (vidi tablicu 19).

Tablica 19. Ocjena kvalitete života na otoku

Ocjena kvalitete života	f	%
jako loše	1	0,5
loše	8	3,9
onako	70	33,8
dobro	95	45,9
jako dobro	33	15,9
ukupno	207	100,0

Grafički prikaz 19. ocjena kvalitete života na otoku

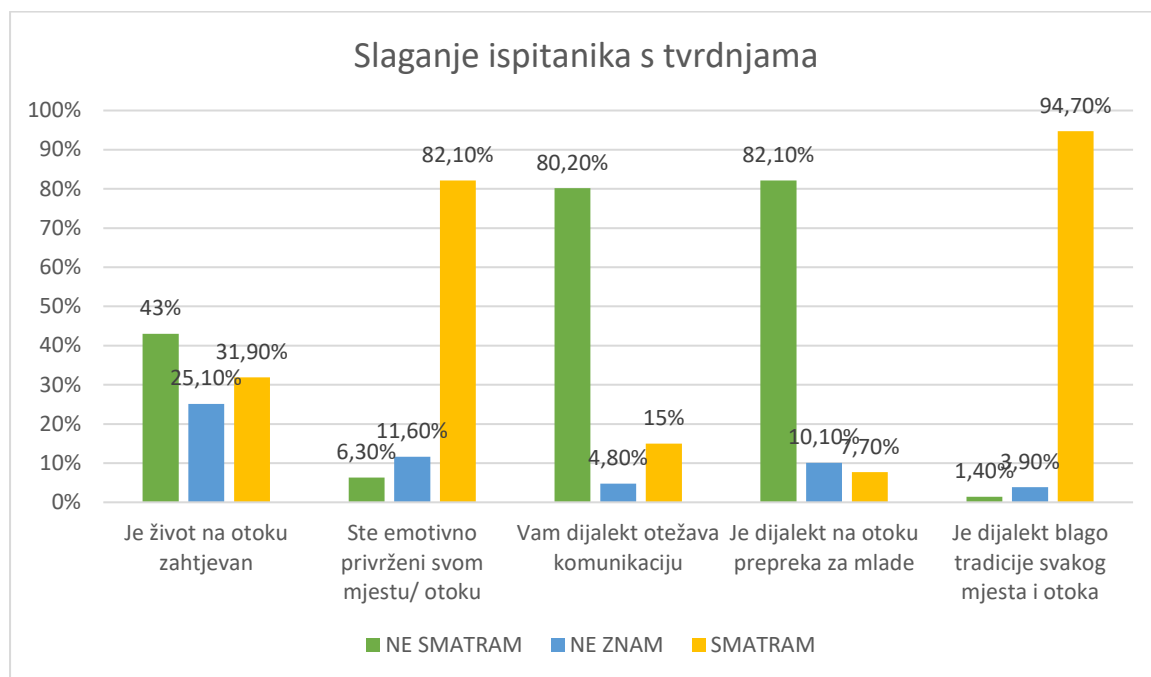

Posljednje pitanje odnosilo se na slaganje sudionika s tvrdnjama vezanim za njihov doživljaj otočkog identiteta, a posebice u svezi dijalekta, a rezultati su sljedeći: skoro svi ispitanici (94,7%) smatraju da je dijalekt blago tradicije svakog mjesta i otoka, te da su emotivno privrženi svom mjestu, odnosno, otoku (82,1%). Nadalje, 43% ispitanika život na otoku ne smatra zahtjevnim, 31,9% ga smatra zahtjevnim, dok 25,1% ispitanika nije znalo slažu li se s tom tvrdnjom. Više od tri četvrtine ispitanika ne smatra kako im dijalekt otežava komunikaciju (80,2%), kao ni to da je dijalekt na otoku prepreka za mlade (82,1%) (vidljivo u tablici 20).

Tablica 20. Slaganje sudionika s tvrdnjama

Smatrate li da:	NE SMATRAM		NE ZNAM		SMATRAM	
	f	%	f	%	f	%
Je život na otoku zahtjevan	89	43,0	52	25,1	66	31,9
Ste emotivno privrženi svom mjestu/ otoku	13	6,3	24	11,6	170	82,1
Vam dijalekt otežava komunikaciju	166	80,2	10	4,8	31	15,0
Je dijalekt na otoku prepreka za mlade	170	82,1	21	10,1	16	7,7
Je dijalekt blago tradicije svakog mjesta i otoka	3	1,4	8	3,9	196	94,7

Grafički prikaz 20. Slaganje ispitanika s tvrdnjama

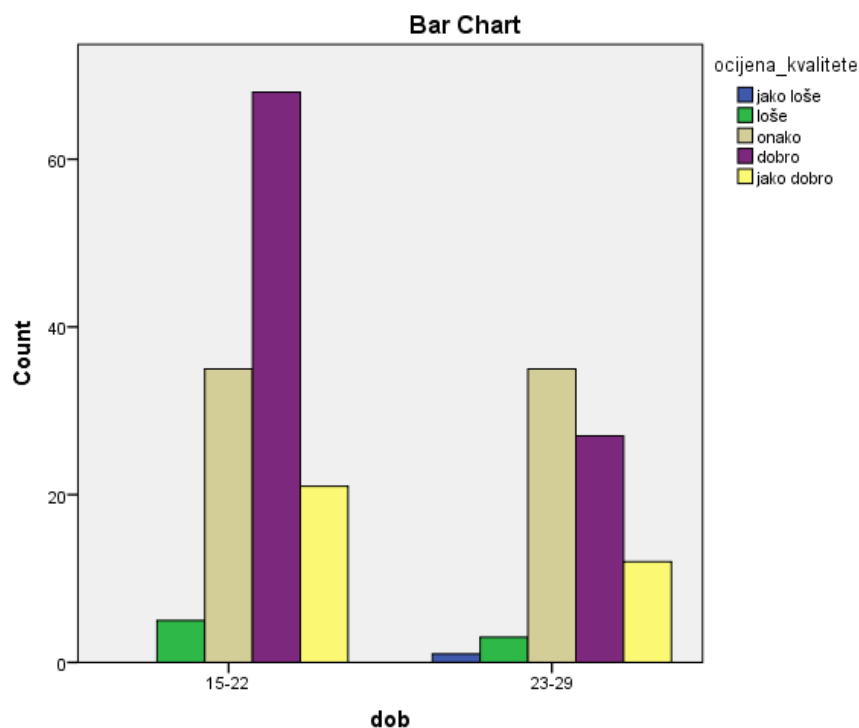

Prva hipoteza (**H1**) pretpostavlja da su mlađi ispitanici (15-22) zadovoljniji životom na otoku od starijih ispitanika (23-29). Prvom hipotezom (**H1**) ispitan je utjecaj dobi na zadovoljstvo životom na otoku koristeći Chi-Square test, te se pokazala statistički značajna razlika kod mlađe populacije ($\chi^2= 9,671$, $df= 4$, $p= 0,46$), odnosno, mlađa populacija zadovoljnija je životom na otoku te su kvalitetu života ocijenili bolje od starije populacije (23-29).

Tablični prikaz Hipoteza 1. Utjecaj dobi na zadovoljstvo životom na otoku

		loše	onako	dobro
15-22	%	3,9%	27,1%	69%
	zbroj	5	35	89
23-29	%	5,1%	44,9%	50%
	zbroj	4	35	39
$\chi^2= 9,671$, $df= 4$, $p= 0,46$				

Grafički prikaz Hipoteza 1 *Utjecaj dobi na zadovoljstvo životom na otoku*

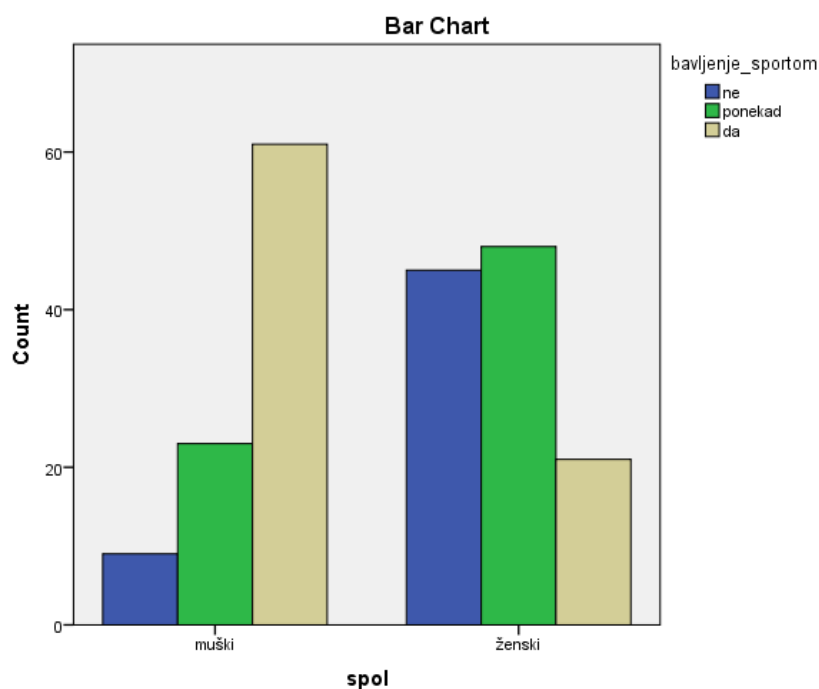

Druga hipoteza (**H2**) pretpostavlja da će se muška populacija baviti sportom u većoj mjeri od ženske populacije. Koristeći Chi-Square test ova hipoteza se pokazala istinitom, na način da se muški u većoj mjeri bave sportom od žena ($\chi^2= 50,706$, $df= 2$, $p= 0,000$).

Tablični prikaz Hipoteza 2 *Utjecaj spola na bavljenje sportom*

		ne	ponekad	da
muški	%	9,75%	24,7%	65,6%
	zbroj	9	23	61
ženski	%	39,5%	42,1%	18,4%
	zbroj	45	48	21
$\chi^2= 50,706$, $df= 2$, $p= 0,000$				

Grafički prikaz Hipoteza 2 *Utjecaj spola na bavljenje sportom*

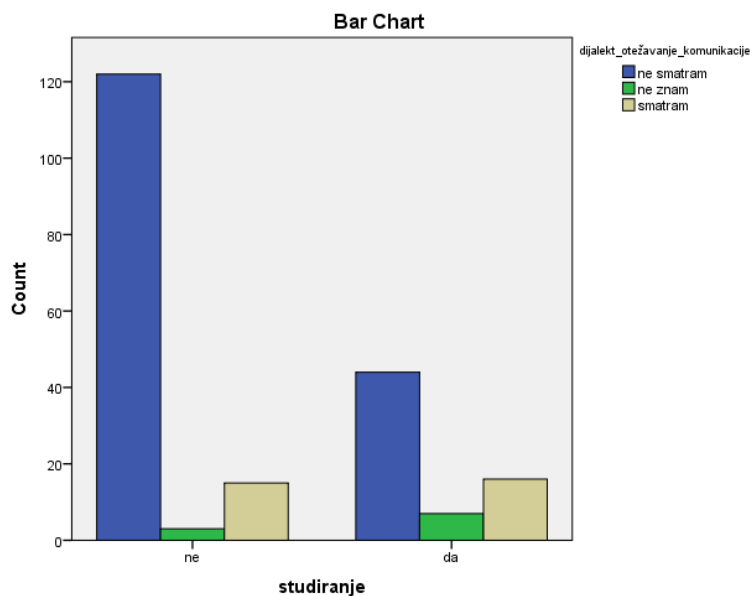

Treća hipoteza (**H3**) pretpostavlja kako mladima koji studiraju dijalekt u većoj mjeri otežava kod književnog izražavanja, odnosno standardnog hrvatskog jezika, od mladih koji ne studiraju. Koristeći Chi-Square test ova se hipoteza pokazala istinitom ($\chi^2=, 14,320, d= 2, p= 0,001$), što znači da mladima koji studiraju dijalekt više otežava u komunikaciji nego što je to slučaj kod mladih koji ne studiraju.

Tablični prikaz Hipoteza 3 *Studiranje i dijalekt*

		ne smatram	ne znam	smatram
ne	%	87,1%	2,1%	10,7%
	zbroj	122	3	15
da	%	65,7%	10,4%	23,9%
	zbroj	44	7	16
$\chi^2= 14,320, d= 2, p= 0,001$				

Grafički prikaz Hipoteza 3 *Studiranje i dijalekt*

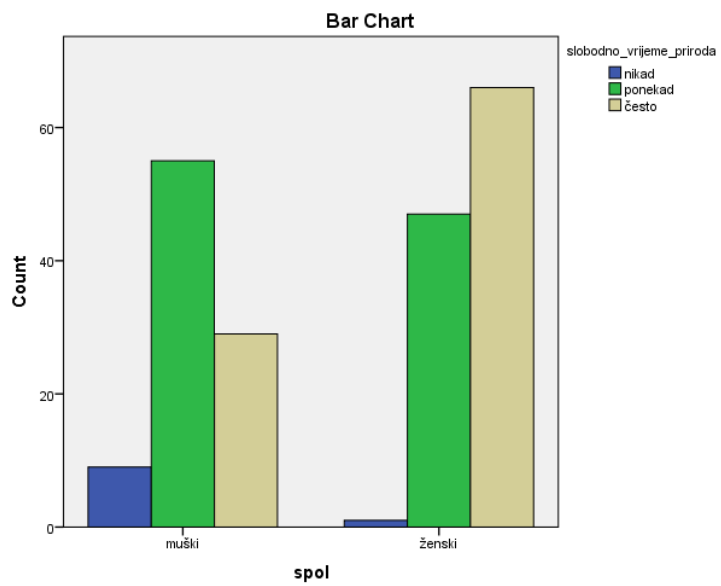

Četvrta hipoteza (**H4**) pretpostavlja da ženska populacija svoje slobodno vrijeme više provodi u prirodi za razliku od muške populacije. Koristeći Chi-Square test ova se hipoteza također pokazala istinitom ($\chi^2= 19,508$, $df= 2$, $p= 0,000$), što znači da žene zasigurno u većoj mjeri od muškaraca svoje slobodno vrijeme provode u prirodi.

Tablični prikaz Hipoteza 4 *Utjecaj spola na boravak u prirodi*

		nikad	ponekad	često
muški	%	9,7%	59,1%	31,2%
	zbroj	9	55	29
ženski	%	0,9%	41,2%	57,9%
	zbroj	1	47	66
$\chi^2= 19,508$, $df= 2$, $p= 0,000$				

Grafički prikaz Hipoteza 4 *Utjecaj spola na boravak u prirodi*

7. Zaključak

Rezultati istraživanja ukazuju na to kako otok Hvar, kao i mnoge druge hrvatske otoke te ruralna područja mladi doživljavaju kao prostore koji, osim prepoznatog prirodnog potencijala za razvoj turizma, imaju dosta nedostataka i prepreka za ostvarivanje njihovih životnih perspektiva. Mladi kao najveće probleme na otoku navode nedostatak sportskih i zabavnih aktivnosti, odnosno manjak resursa za kvalitetnije provođenje slobodnog vremena (82,1%), te slabu prometnu povezanost (78,3%), što je karakteristično i za male sredine i ruralna područja općenito. U velikoj se mjeri kao problem smatra i nemogućnost daljnjeg školovanja (48,8%), manjak privatnosti (49,3%), višak slobodnog vremena (47,8%) i nezaposlenost (48,8%). Kod razloga za napuštanje otoka mladi u najvećoj mjeri navode posao i nemogućnost izgradnje profesionalne karijere (75,8%) te ostvarenje viših obrazovanih postignuća (74,9%). Iako su slaba prometna povezanost i nedostatak zabavnih i sportskih aktivnosti glavni problemi mladih otočana, to svakako nisu glavni razlozi napuštanja istog. 63% ispitanika kao glavni razlog napuštanja otoka navodi loš utjecaj okoline, dok tek nekolicina navodi manjak sportskih aktivnosti (26,1%). Kod pitanja provođenja slobodnog vremena rezultati su pokazali kako mladi svoje slobodno vrijeme najviše provode s prijateljima (78,7%), što vjerojatno nije slučaj samo na otocima. Kod ocijene kvalitete života skoro polovica smatra da je život uglavnom dobar (45,9%). Također, skoro svi ispitanici (94,7%) smatraju da je dijalekt blago tradicije svakog mjesta i otoka, te da su emotivno privrženi svom mjestu, odnosno, otoku (82,1%).

Unatoč svim nedostacima mladi su iznimno vezani za svoj otok, te velika većina mladih otočana nikada ne bi ni razmišljala o napuštanju istog kada bi na njemu imala sve potrebne resurse za život. Korist ovakve vrste istraživanja leži u tome da nam daje uvid u stanje otoka, jer otok su mladi, otok su djeca. Daje nam uvid u probleme i nedostatke, te ukazuje na veliku želju mladih ljudi za napretkom, obrazovanjem, izgradnjom karijere na svojim otocima i očuvanjem tradicije istog. Može se sa sigurnošću reći da se mladi ljudi na otoku bore; za preživljavanje, za opstanak, za napredak... ali ima nečeg lijepog u toj borbi; „Život otoka je život nade, ljubavi, divljenja, žilavosti, gorčine; u vađenju zemlje iz kamenjara, u skupljanju vode u koritima, u borbama s morem, u skromnosti.“ Ili kako bi se reklo: „Ne treba mi puno, to ja ni ne želim.“

8. Literatura

1. Adembegović, E. (2016) **Štokavsko, kajkavsko i čakavsko narječje u dječjem vrtiću**. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
2. Arbunić, A. (2006) **Slobodno vrijeme djece otoka Hvara i njihova dob**. *Odgojne znanosti*. 1(11): 171-190
3. Babić, D.; Lajić, I.; Podgorelac, S. (2004) **Otočni izazovi: život na periferiji, odlazak ili revitalizacija otočnog mikrosocijalnog ambijenta**. Sociologija sela. Institut za migracija i narodnost, Zagreb, Hrvatska.
4. Babić, M. (2019) **Kvaliteta života mladih na otoku Braču**. Sveučilište u Zadru.
5. Bačić, N. (2003) **Povijest zdravstva u Veloj Luci**. Vela Luka: Matica Hrvatska.
6. Bagrić, M.; Miliša, Z. (2012) **Stilovi ponašanja i vrijednosne orijentacije**. *MediAnali: međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima*. 6 (12): 68-104
7. Brozović, D. (1998) **Čakavsko narječje**. Opole, Edicija Hrvatski jezik.
8. Buzov, I., Batarelo Kokić, I., Kurz, T. L. (2021) **Occupational and Educational Expectations of Rural youth in Croatia**. *Journal of Elementary Education*, 14(2), 171-190.
9. Cifrić, I. (2003) **Ruralni razvoj i modernizacija**. Prilozi istraživanju ruralnog identiteta. Institut za društvena istraživanja: Zagreb.
10. Furlong, A.; Cartmel, F. (2007) **Young People And Social Change**. McGraw-Hill Education (UK).
11. Ilišin, V.; Radin, F. (2002) **Mladi uoči trećeg milenija**. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
12. Ilišin, V.; Radin, F. (2007) **Mladi: problem ili resurs**. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
13. Ilišin, V.; Spajić Vrkaš, V. (2017) **Generacija osujećenih: mladi u Hrvatskoj na početku 21. stoljeća**. *Sociologija i prostor : časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja*. 1 (210): 91-95
14. Kalinić, M. (2016) **Manifestacijski portfolio otoka Hvara- stavovi posjetitelja i lokalnog stanovništva**. Sveučilište u Splitu: Ekonomski fakultet.
15. Kapović, M. (2006) **Dijalekti, standard i sociolingvistički aktivizam**. *Jezik i mediji – jedan jezik : više svjetova*, HDPL, Zagreb-Split 2006: 375-383.

16. Leburic, A.; Simidžija, D.; Dragojević, T. (2014). **Posebности života na otocima**. Split: Redak.
17. Matić-Tandarić, M. (2021) **Životni stilovi adolescenata u potrošački orijentiranom društvu**. Odgojno-obrazovne teme. 4 (1): 5-22.
18. Mujkić, A.; Vuletić, G. (2002) **Što čini osobnu kvalitetu života: Studija na uzorku Hrvatske gradske populacije**. Škola narodnog zdravlja "A. Štampar" Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
19. Podgorelec, S. (2008) **Ostarjeti na otoku: kvaliteta života starijeg stanovništva hrvatskih otoka**. Migracijske i etničke teme. Zagreb : Institut za migracije i narodnosti. 24(3): 277-279.
20. Simidžija, D. (2010) **Perspektive otočkog življenja mladih**. Sveučilište u Splitu: Filozofski fakultet. Diplomski rad.
21. Schafft, K. A.; Stanić, S. (2021) **Leaving the Croatian countryside: local context and rural youth aspirations**. U: Schafft, K. A.; Stanić, S.; Horvatek, R.; Maselli, A. (eds.) Rural Youth at the Crossroads. London: Routledge, str. 19-36.
22. Smoljanović, M.; Smoljanović, A.; Nejašmić, I. (1999) **Stanovništvo hrvatskih otoka**. Split: Zavod za javno zdravstvo.
23. Stanić, S.; Ninčević, A. (2018) **Privrženost gradu: Socioprostorne veze u urbanom kontekstu**. Split: Redak.
24. Starc, N. (1992) **Otoci, regije i razvojna politika**. Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja. 1(1): 115-126
25. Sujoldžić, A. i sur. (1982) **Lingvističke udaljenosti na otoku Hvaru**. Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. 8-9(1): 197-214.
26. Tomić-Koludrović, I.; Leburic, A. (2001). **Skeptična generacija Životni stilovi mladih u Hrvatskoj**. Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline, 10(3): 204-207.
27. Vlahović, D. (2001) **Koncepcijski okvir politike razvitka otočkoga turizma**. Ekonomska misao praksa. 213-231.

Internet izvor:

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 3. 7. 2022.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=45874>

9. Metodološka i empirijska arhiva

9.1. Upitnik korišten u istraživanju

Poštovani, molim Vas za suradnju u sociološkom istraživanju čiji je cilj ispitati kvalitetu života mladih na otoku Hvaru. Sudjelovanje u anketi je anonimno, te su u ovome istraživanju od zanimljivosti isključivo grupni i prosječni rezultati. Molim vas da ne preskačete odgovore, te da na višestruke odgovore ponudite samo jedan odgovor, ukoliko nije drugačije naznačeno.

Zahvaljujem na sudjelovanju!

Život mladih na otoku Hvaru (Anketni upitnik)

1. Spol:

1. muški
2. ženski

2. Dob:

1. 15-22
2. 23-29

3. postignuti stupanj obrazovanja:

1. nezavršena osnovna škola
2. završena osnovna škola
3. završena srednja škola
4. stručni/ preddiplomski studij
5. diplomski studij
6. znanstveni stupanj

4. Studirate li?

1. ne
2. da

5. Ako ste u srednjoj školi, planirate li nastaviti obrazovanje?

1. ne planiram
2. nisam siguran/na
3. planiram

6. Jeste li zaposleni?

1. nezaposlen/-na
2. na neodređeno
3. preko studentskog ugovora
4. na određeno

7. Radite li sezonske poslove za vrijeme ljetnog razdoblja?

1. ne
2. da

8. Ako radite, s koliko ste godina Započeli rad tijekom ljetnog razdoblja?

_____

9. Koliko dugo živite na otoku?

1. od rođenja/ cijeli život
2. većinu svog života
3. kratko

10. Susreću li se mladi na otocima s nekim od ovih problema:	NE	NE ZNAM	DA
nemogućnost daljnjeg školovanja			
prometna povezanost			
manjak privatnosti			
višak slobodnog vremena			
nezaposlenost			
nedostatak sportskih i zabavnih aktivnosti			

11. Razmišljate li o napuštanju otoka?

1. ne
2. ponekad
3. da

12. Koji su razlozi napuštanja otoka kod mladih?

1. obrazovanje
2. posao
3. loš utjecaj okoline
4. sport
5. nešto drugo: _____

13. Ukoliko razmišljate o preseljenju iz svog mjesta (otoka), to bi bilo?

1. negdje u Dalmaciji
2. negdje u ostalim dijelovima Hrvatske
3. u inozemstvo

14. Ako razmišljate o napuštanju Hrvatske, to bi bilo zbog?

1. obrazovanja
2. zaposlenja i izgradnje karijere
3. zbog procjene o boljoj kvaliteti života
4. nešto drugo: _____

15. Smatrate li da bi razmišljali o napuštanju otoka kada bi vam na istom bili pruženi svi poželjni resursi?

1. ne bih
2. možda
3. da, i dalje

16. Procijenite vlastito zadovoljstvo:	NEZADOVOLJAN/-NA	DJELOMIČNO NEZADOVOLJAN/-NA	ZADOVOLJAN/-NA
izborom pri zapošljavanju na otoku			
izborom srednjih škola na otoku			
osnovnim obrazovanjem na otoku			
izborom zabavnih aktivnosti na otoku			
izborom sportskih aktivnosti na otoku			
prometnom povezanošću s kopnom			
prometnom povezanošću na otoku			

17. Bavite li se sportom?

1. ne
2. ponekad
3. da

18. Koliko često provodite slobodno vrijeme:	NIKAD	PONEKAD	ČESTO
u kafiću			
baveći se sportom			
družeći se s prijateljima kod kuće			
u prirodi			

19. Ocijenite kvalitetu života na otoku:

1. jako loše
2. loše
3. onako
4. dobro
5. u potpunosti dobro

20. Smatrate li da:	NE SMATRAM	NE ZNAM	SMATRAM
je život na otoku zahtjevan			
ste emotivno privrženi svom mjestu ili otoku			
vam dijalekt otežava komunikaciju s drugima izvan otoka			
da je dijalekt na otoku prepreka za mlade			
da je dijalekt blago tradicije svakog mjesta i otoka			

9.2. PROTOKOL

Protokol korišten u istraživanju: *Život mladih na otoku Hvaru (2022)*

Ime i prezime anketara: _____

Datum i mjesto: _____

PITANJE ↓	SUDIONICI →																			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1																				
2																				
3																				
4																				
5																				
6																				
7																				
8																				
9																				
10																				
10.1																				
10.2																				
10.3																				
10.4																				

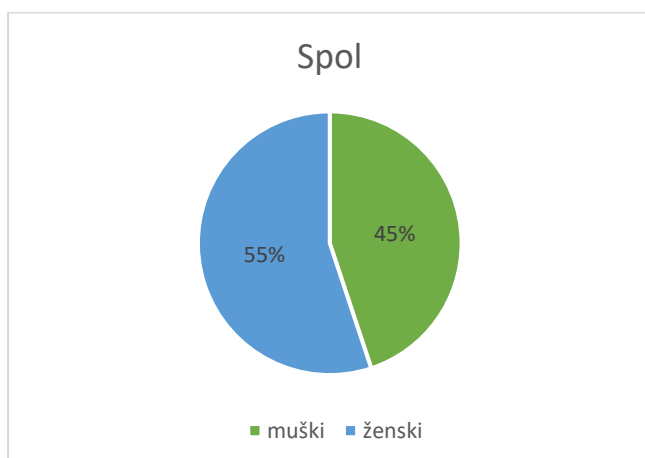
10.5																			
10.6																			
11																			
12.1																			
12.2																			
12.3																			
12.4																			
13.																			
14.																			
15																			
16.1																			
16.2																			
16.3																			
16.4																			
16.5																			
16.6																			
16.7																			
17																			
18.1																			
18.2																			
18.3																			
18.4																			
18.5																			
19																			
20.1																			
20.2																			
20.3																			
20.4																			
20.5																			

9.3 Tablični i grafički prikaz rezultata

Tablica 1. Spol sudionika

<i>spol</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
muški	93	44,9
ženski	114	55,1
ukupno	207	100,0

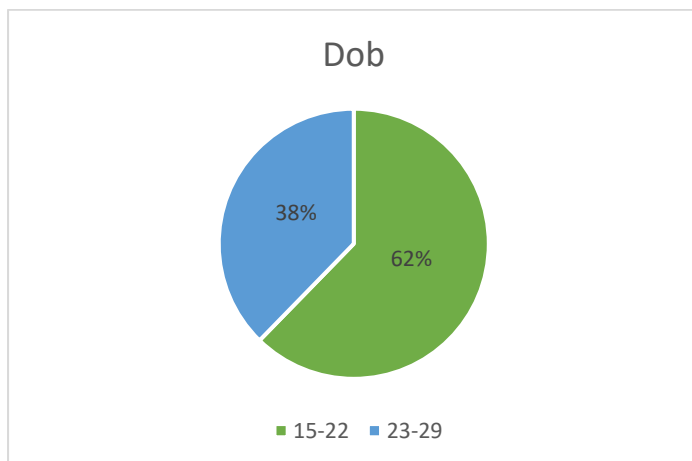
Grafički prikaz 1. Spol sudionika

Tablica 2. Dob sudionika

<i>dob</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
15-22	129	62,3
23-29	78	37,7
ukupno	207	100,0

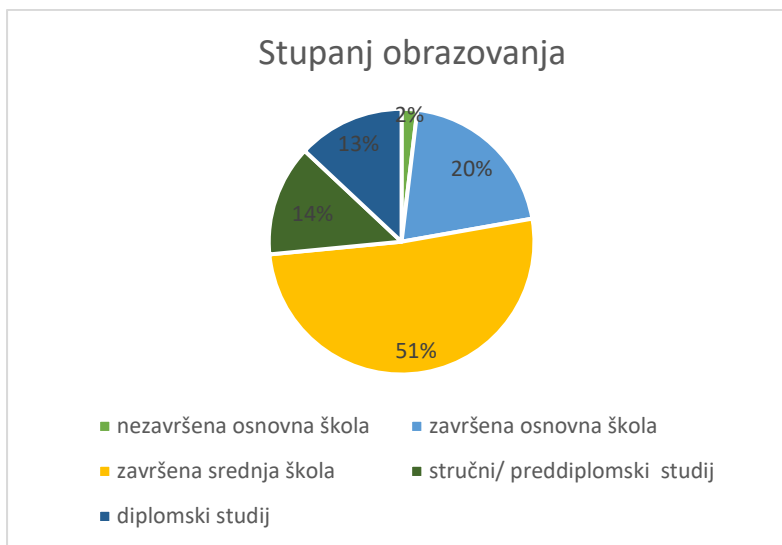
Grafički prikaz 2. Dob ispitanika

Tablica 3. Stupanj obrazovanja sudionika

Postignuti stupanj obrazovanja	<i>f</i>	%
nezavršena osnovna škola	4	1,9
završena osnovna škola	42	20,3
završena srednja škola	106	51,2
stručni/ preddiplomski studij	28	13,5
diplomski studij	27	13,0
ukupno	207	100,0

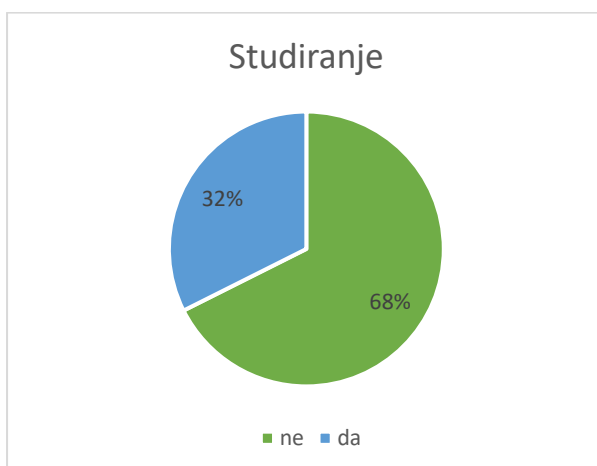
Grafički prikaz 3. Obrazovanje sudionika

Tablica 4. Studiranje

studiranje	<i>f</i>	%
ne	140	67,6
da	67	32,4
ukupno	207	100,0

Grafički prikaz 4. Studiranje

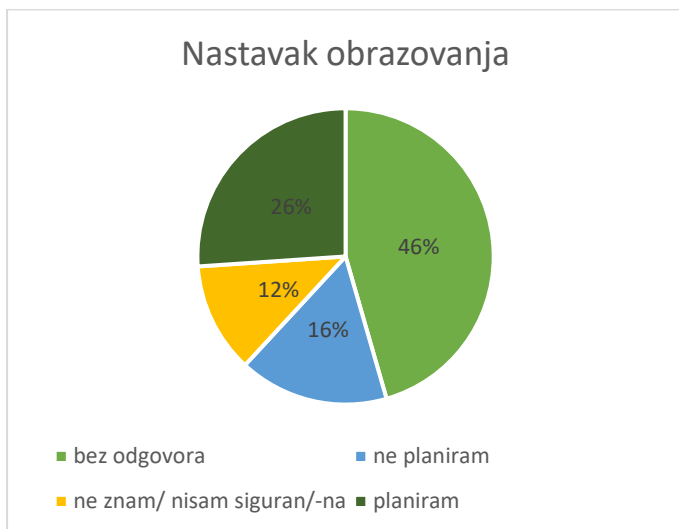

Tablica 5. Nastavak obrazovanja

<i>nastavak obrazovanja</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
bez odgovora	94	45,4
ne planiram	34	16,3
ne znam/ nisam siguran/-na	25	12,0
planiram	54	26,0
ukupno	207	100,0

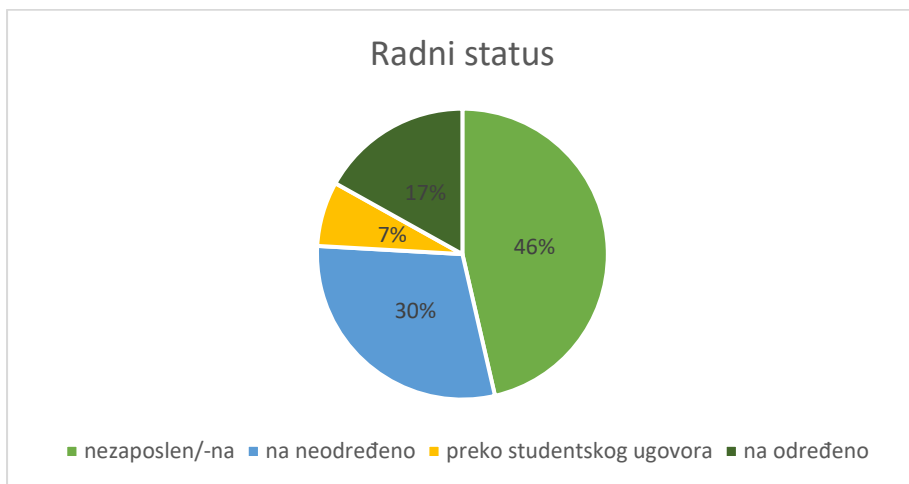
Grafički prikaz 5. Nastavak obrazovanja

Tablica 6. Radni status

<i>radni status</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
nezaposlen/-na	96	46,4
na neodređeno	61	29,5
preko studentskog ugovora	15	7,2
na određeno	35	16,9
ukupno	207	100,0

Grafički prikaz 6. Radni status

Tablica 7. Sezonski poslovi

Sezonski poslovi	<i>f</i>	%
ne	32	15,5
da	175	84,5
ukupno	207	100,0

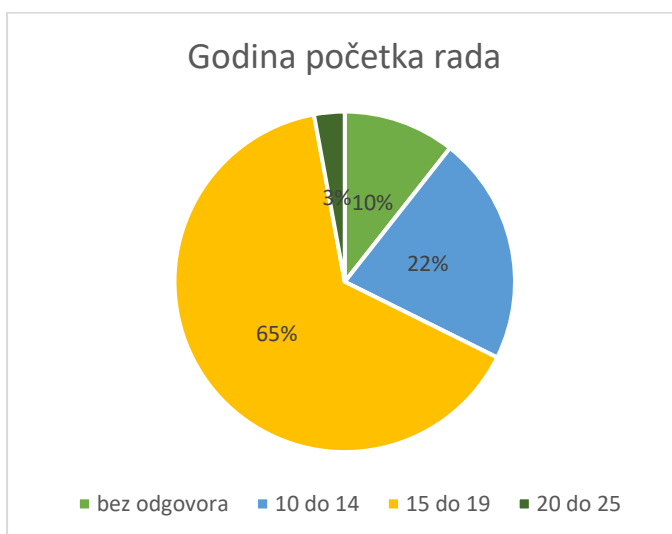
Grafički prikaz 7. Sezonski poslovi

Tablica 8. Godina početka rada

Godina početka rada	<i>f</i>	%
bez odgovora	22	10,6
10-14	45	21,7
15-19	134	64,7
20-25	6	2,9
ukupno	207	100,0

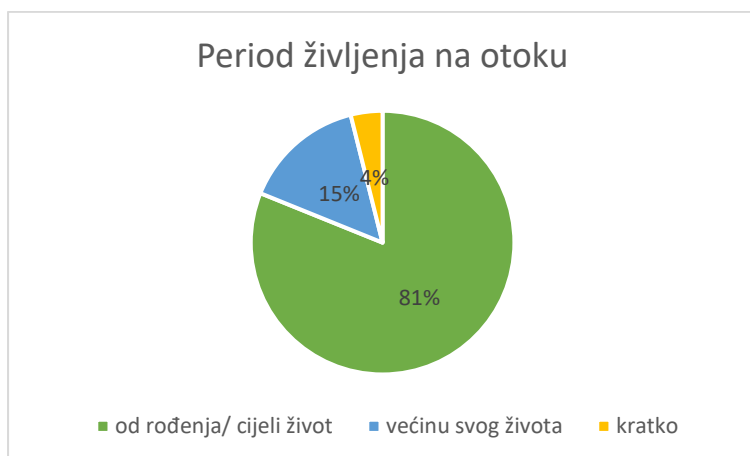
Grafički prikaz 8. Godina početka rada

Tablica 9. Period življenja na otoku

<i>Period življenja na otoku</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
od rođenja/ cijeli život	168	81,2
većinu svog života	31	15,0
kratko	8	3,9
ukupno	207	100,0

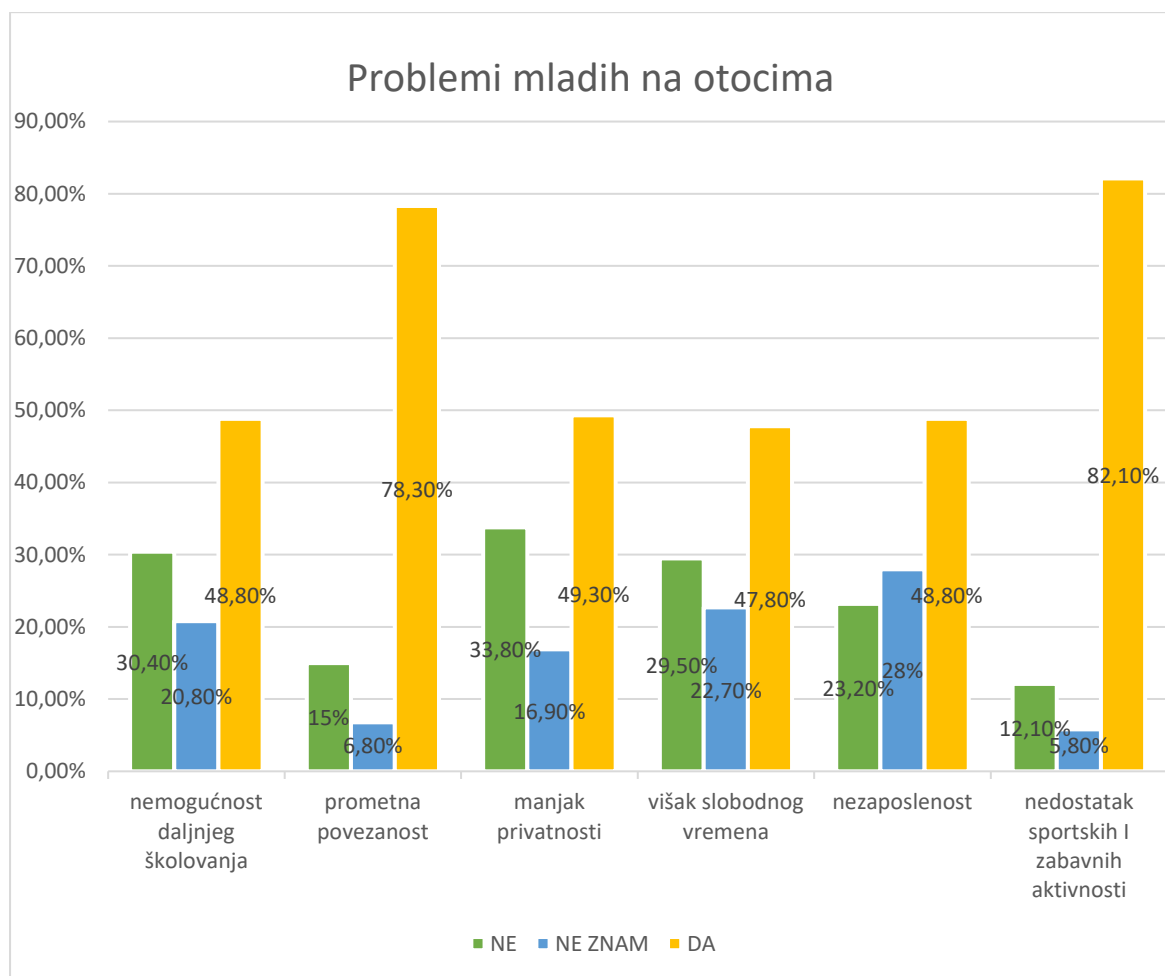
Grafički prikaz 9. Period življenja na otoku

Tablica 10. Problemi mladih na otocima

<i>problemi mladih na otocima</i>	NE		NE ZNAM		DA	
	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
nemogućnost daljnjeg školovanja	63	30,4	43	20,8	101	48,8
prometna povezanost	31	15,0	14	6,8	162	78,3
manjak privatnosti	70	33,8	35	16,9	102	49,3
višak slobodnog vremena	61	29,5	47	22,7	99	47,8
nezaposlenost	48	23,2	58	28,0	101	48,8
nedostatak sportskih i zabavnih aktivnosti	25	12,1	12	5,8	170	82,1

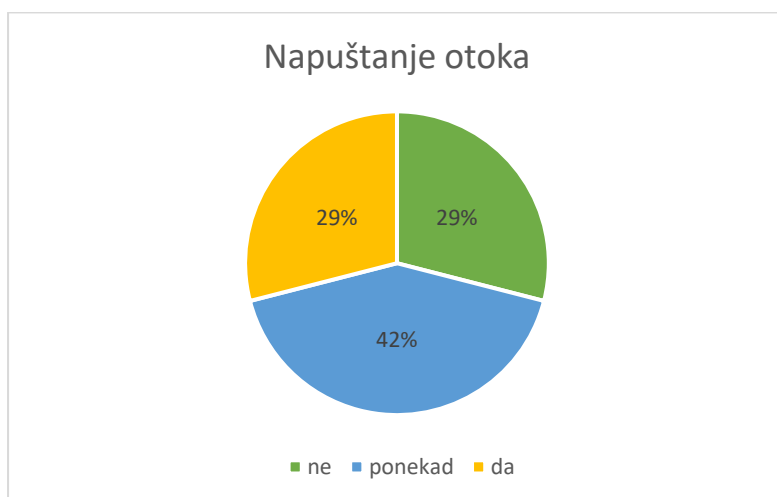
Grafički prikaz 10. Problemi mladih na otocima

Tablica 11. Napuštanje otoka

Napuštanje otoka	<i>f</i>	%
ne	60	29,0
ponekad	87	42,0
da	60	29,0
ukupno	207	100,0

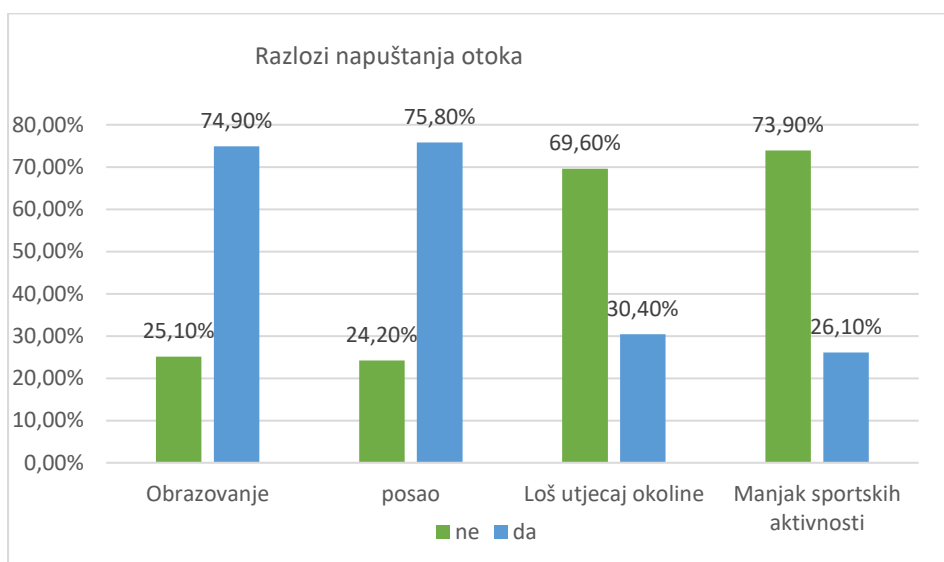
Grafički prikaz 11. Napuštanje otoka

Tablica 12. Razlozi napuštanja otoka

Razlozi napuštanja otoka	NE		DA	
	f	%	f	%
Obrazovanje	52	25,1	155	74,9
posao	50	24,2	157	75,8
Loš utjecaj okoline	144	69,6	63	30,4
Manjak sportskih aktivnosti	153	73,9	54	26,1

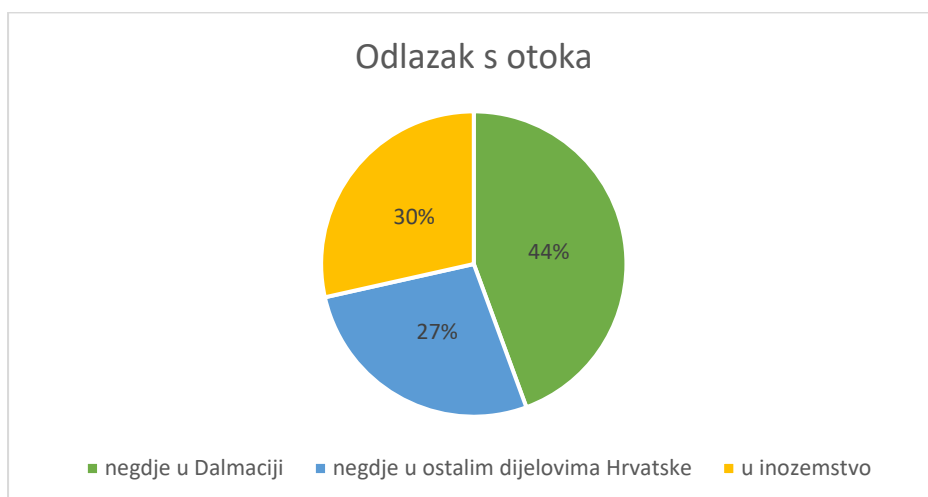
Grafički prikaz 12. Razlozi napuštanja otoka

Tablica 13. Odlazak s otoka

Odlazak s otoka	f	%
negdje u Dalmaciji	92	44,4
negdje u ostalim dijelovima Hrvatske	56	27,1
u inozemstvo	59	28,5
ukupno	207	100,0

Grafički prikaz 13. Odlazak s otoka

Tablica 14. Napuštanje Hrvatske

Napuštanje otoka	<i>f</i>	%
obrazovanje	20	9,7
zaposlenje i izgradnja karijere	89	43,0
zbog procjene o boljoj kvaliteti života	73	35,3
bez odgovora	22	10,6
sve od navedenog	3	1,4
ukupno	207	100,0

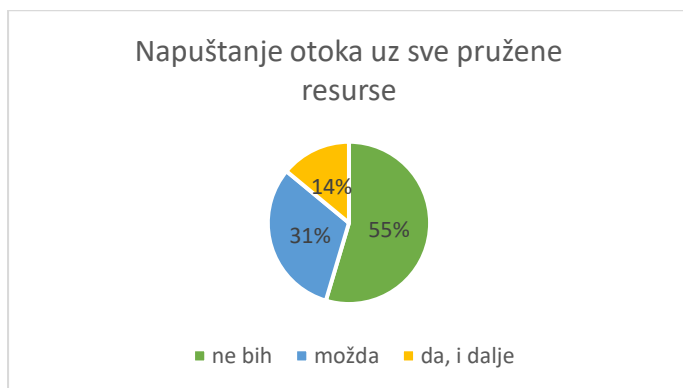
Grafički prikaz 14. Napuštanje Hrvatske

Tablica 15. Napuštanje otoka uz sve pružene resurse

<i>Napuštanje otoka uz sve pružene resurse</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
ne bih	113	54,6
možda	65	31,4
da, i dalje	29	14,0
ukupno	207	100,0

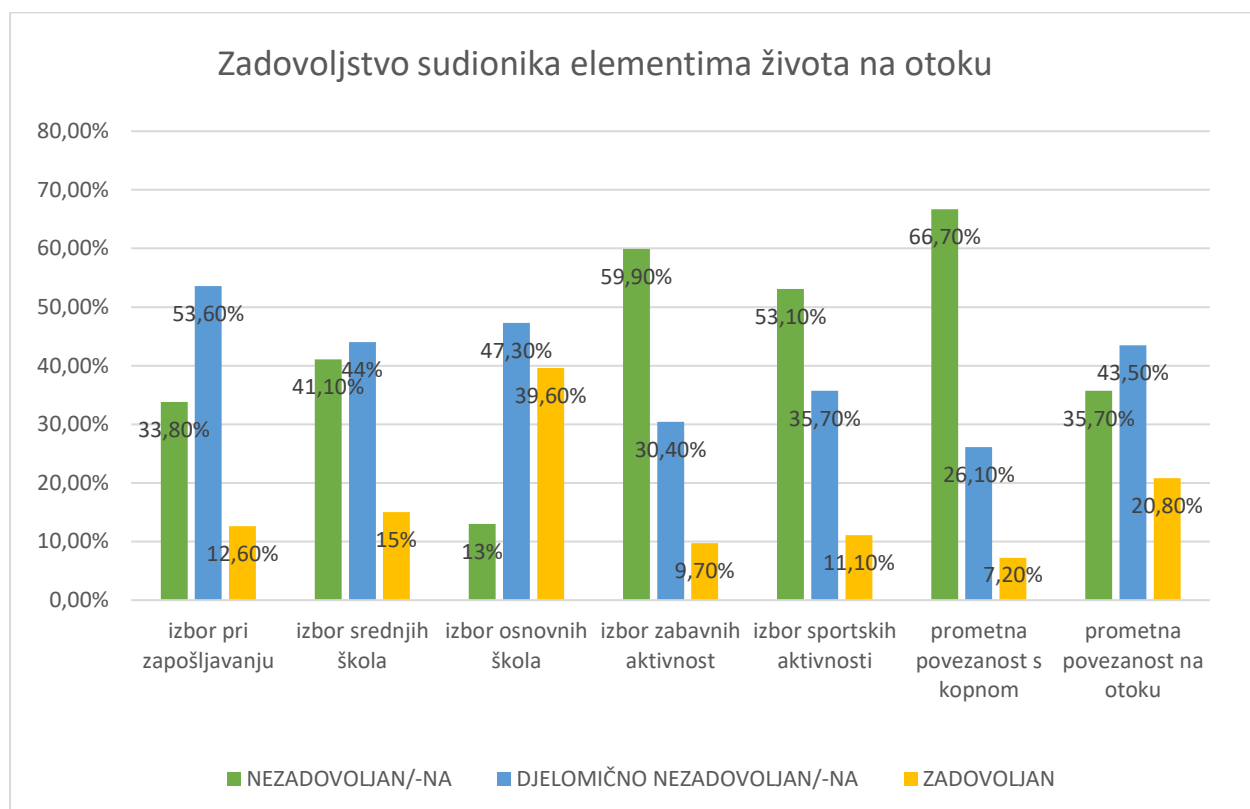
Grafički prikaz 15. Napuštanje otoka uz sve pružene resurse

Tablica 16. Zadovoljstvo sudionika elementima života na otoku

<i>Zadovoljstvo sudionika elementima života na otoku</i>	NEZADOVOLJAN/-NA		DJELOMIČNO NEZADOVOLJAN/-NA		ZADOVOLJAN	
	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
izbor pri zapošljavanju	70	33,8	111	53,6	26	12,6
izbor srednjih škola	85	41,1	91	44,0	31	15,0
izbor osnovnih škola	27	13,0	98	47,3	82	39,6
izbor zabavnih aktivnost	124	59,9	63	30,4	20	9,7
izbor sportskih aktivnosti	110	53,1	74	35,7	23	11,1
prometna povezanost s kopnom	138	66,7	54	26,1	15	7,2
prometna povezanost na otoku	74	35,7	90	43,5	43	20,8

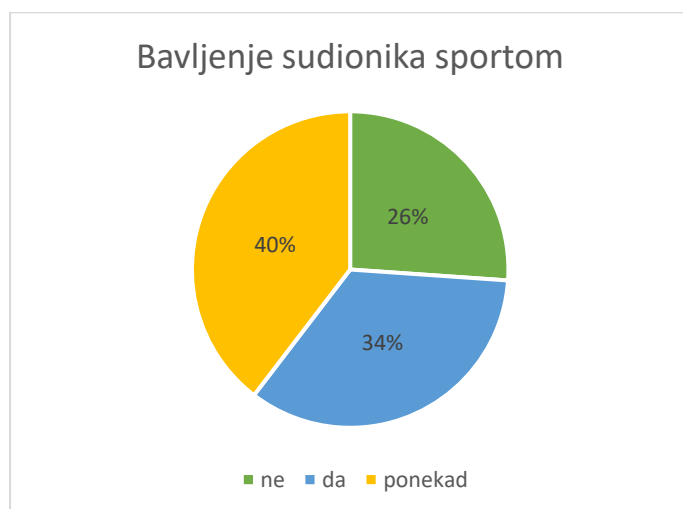
Grafički prikaz 16. Zadovoljstvo sudionika elementima života na otoku

Tablica 17. Bavljenje sudionika sportom

Bavljenje sudionika sportom	f	%
ne	54	26,1
da	71	34,3
ponekad	82	39,6
ukupno	207	100,0

Grafički prikaz 17. Bavljenje sudionika sportom

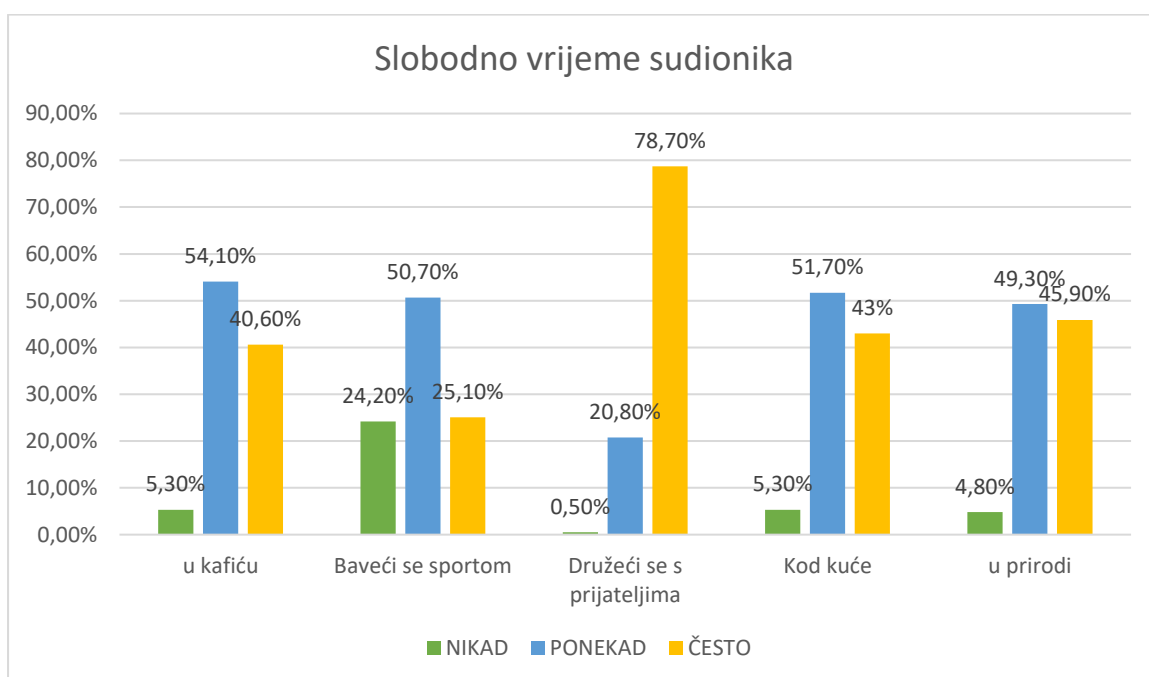

Tablica 18. Slobodno vrijeme sudionika

Koliko često provodite slobodno vrijeme:	NIKAD		PONEKAD		ČESTO	
	f	%	f	%	f	%
u kafiću	11	5,3	112	54,1	84	40,6
Baveći se sportom	50	24,2	105	50,7	52	25,1
Družeci se s prijateljima	1	0,5	43	20,8	163	78,7
Kod kuće	11	5,3	107	51,7	89	43,0
U prirodi	10	4,8	102	49,3	95	45,9

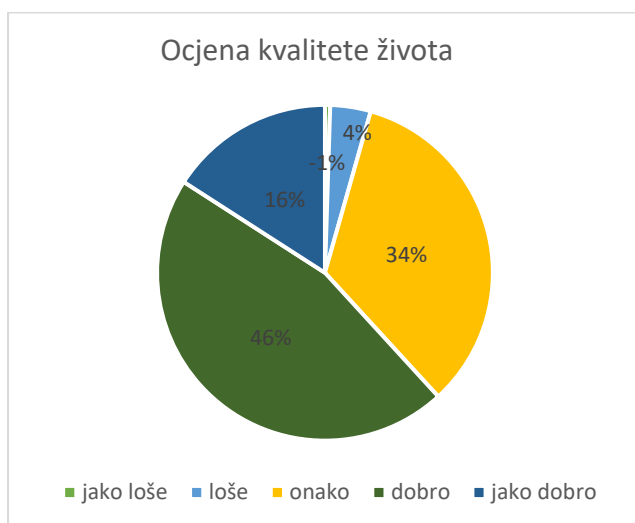
Grafički prikaz 18. Slobodno vrijeme sudionika

Tablica 19. Ocjena kvalitete života na otoku

Ocjena kvalitete života	f	%
jako loše	1	0,5
loše	8	3,9
onako	70	33,8
dobro	95	45,9
jako dobro	33	15,9
ukupno	207	100,0

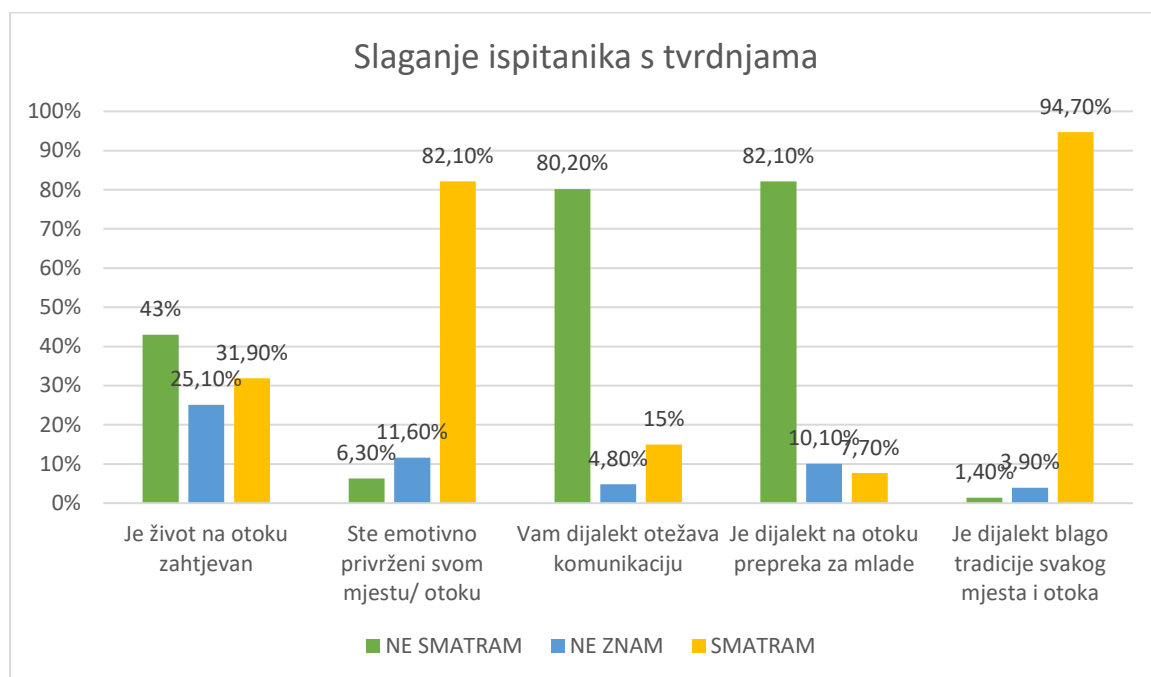
Grafički prikaz 19. ocjena kvalitete života na otoku

Tablica 20. Slaganje sudionika s tvrdnjama

Smatrate li da:	NE SMATRAM		NE ZNAM		SMATRAM	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Je život na otoku zahtjevan	89	43,0	52	25,1	66	31,9
Ste emotivno privrženi svom mjestu/ otoku	13	6,3	24	11,6	170	82,1
Vam dijalekt otežava komunikaciju	166	80,2	10	4,8	31	15,0
Je dijalekt na otoku prepreka za mlade	170	82,1	21	10,1	16	7,7
Je dijalekt blago tradicije svakog mjesta i otoka	3	1,4	8	3,9	196	94,7

Grafički prikaz 20. Slaganje ispitanika s tvrdnjama

10. Sažetak

Kada se govori o životu na otoku, može se reći da stanovnici na njemu žive specifičnim načinom života, te da ga određuje život na jedinstvenom prostoru. Podgorelec (2008) ističe kako svaki otok živi prema svojim različitim običajima, određenjima i zakonitostima te uz to napominje i nemoć stanovnika otoka da prevladaju uvjete koje je priroda za njih postavila. Uz sve pogodne čimbenike i zamišljanja života na otoku kao idiličnog i skladnog, valja istaknuti kako se otočka svakodnevnica i njegove zajednice svakodnevno susreću s raznim problemima i ograničavanjima. Rezultati istraživanja ukazuju na to kako otok Hvar, kao i mnoge druge hrvatske otoke te ruralna područja mladi doživljavaju kao prostore koji, osim prepoznatog prirodnog potencijala za razvoj turizma, imaju dosta nedostataka i prepreka za ostvarivanje njihovih životnih perspektiva. Mladi kao najveće probleme na otoku navode nedostatak sportskih i zabavnih aktivnosti, odnosno manjak resursa za kvalitetnije provođenje slobodnog vremena, te slabu prometnu povezanost. U velikoj se mjeri kao problem smatra i nemogućnost daljnjeg školovanja, manjak privatnosti, višak slobodnog vremena i nezaposlenost. Kod pitanja provođenja slobodnog vremena rezultati su pokazali kako mladi svoje slobodno vrijeme najviše provode s prijateljima. Kod ocijene kvalitete života skoro polovica smatra da je život uglavnom dobar. Također, skoro svi ispitanici smatraju da je dijalekt blago tradicije svakog mjesta i otoka, te da su emotivno privrženi svom mjestu, odnosno, otoku.

Ključne riječi: mladi, kvaliteta života, anketa, kvantitativno istraživanje, otok Hvar, otoci

11. Summary

When talking about life on an island, it can be said that its inhabitants live a specific way of life, and that it is determined by living in a unique space. Podgorelec (2008) notes that each island lives according to its own different customs, regulations and laws, and also notes the inability of the island's inhabitants to overcome the conditions that nature has set for them. With all the favorable factors and imaginings of life on the island as idyllic and harmonious, it should be pointed out that everyday life on the island and its communities face various problems and limitations every day. The results of the research indicate that the island of Hvar, as well as many other Croatian islands and rural areas, are perceived by young people as areas that, apart from the recognized natural potential for the development of tourism, have many shortcomings and obstacles to realizing their life prospects. Young people suggest the lack of sports and entertainment activities as the biggest problems on the island, that is, the lack of resources for quality leisure time, and poor transport connections. To a large extent, the impossibility of further education, are also considered significant, excess free time and unemployment are also considered problems. Regarding the issue of spending free time, the results showed that young people spend most of their free time with friends. When assessing the quality of life, almost half believe that life is generally good. Also, almost all respondents believe that the dialect is a treasure of the tradition of every place and island, and that they are emotionally attached to their place, that is, the island.

Key words: young people, quality of life, survey, quantitative research, island of Hvar, islands

12. Bilješke o autoru

Antonija Roić rođena je 05.01.2000. u Splitu. Živi na otoku Hvaru u Starom Gradu gdje završava osnovnu školu, te nakon toga upisuje opću gimnaziju u općini Jelsa. 2018. godine upisuje redovni preddiplomski studij sociologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu gdje trenutno završava treću godinu studija. Članica je udruge Tartajun na otoku Hvaru.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja ANTONIJA ROIĆ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce SOCIOLOGIJE, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mojega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 11.07.2022.

Potpis

OBRAZAC I.P.

IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI
REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

STUDENT/ICA	ANTONIJA ROIĆ
NASLOV RADA	ŽIVOT MLADIH NA OTOKU HVARU: SOCIOLOŠKO ISTRAŽIVANJE
VRSTA RADA	ZAVRŠNI RAD
ZNANSTVENO PODRUČJE	DRUŠTVENE ZNANOSTI
ZNANSTVENO POLJE	SOCIOLOGIJA
MENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	IZV. PROF. DR. SC. IVANKA BUŽOV
KOMENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	
ČLANOVI POVJERENSTVA (ime, prezime, zvanje)	1. IZV. PROF. DR. SC. IVANKA BUŽOV 2. IZV. PROF. DR. SC. GORANA BANJALOVIĆ 3. MAG. SOC. TONI POPOVIĆ, NASLOVNI ASISTENT

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/ica predanog završnog/diplomskog rada (zaokružiti odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružiti odgovarajuće):

- a.) u otvorenom pristupu
- b.) rad dostupan studentima i djelatnicima Filozofskog fakulteta u Splitu
- c.) rad dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružiti odgovarajući broj mjeseci)

U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

SPLIT 11. 07. 2022.

mjesto, datum

potpis studenta/ice